

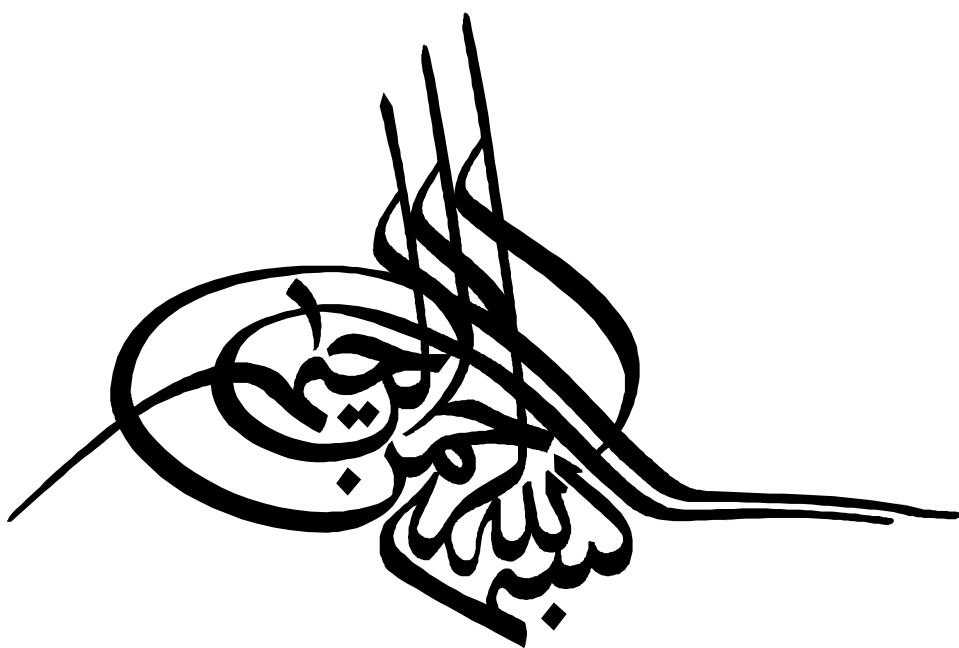
مجموعه مقالات همایش استانی (شیراز)



شرکت بورس اوراق بهادار شیراز

(سابق نام)

مدیریت آموزش



مقالات ارایه شده در اولین همایش استانی (شیراز)

گردآوری : واحد آموزش بورس اوراق بهادار تهران
پاییز 1387

کلیه حقوق مادی اثر / ترجمه متعلق به بورس اوراق بهادار تهران می باشد.
استفاده از مطالب این کتاب با ذکر منبع بلامانع است.

فهرست مطالب

5	صنعت بورس اوراق بهادار و آموزش سرمایه گذاران (دکتر علی رحمانی)
21	نقش فرهنگ و آموزش سرمایه گذاران در بازار بورس اوراق بهادار (دکتر محمد نمازی)
35	بررسی اثربخشی آموزش در بین شرکت کنندگان در کلاسهای آموزشی تالار بورس قزوین (دکتر ابوالفضل شهرآبادی)
49	ارزیابی آموزش سرمایه گذاران در بورس های استانی (دکتر پرویز پیری)
63	آموزش سرمایه گذاران (دکتر شهناز مشایخ – سیده محبوبه جعفری)
81	آموزش سرمایه گذاران ایران، اهداف و کارکردها (حامد سلطانی نژاد)

صنعت بورس اوراق بهادار و آموزش سرمایه گذاران

دکتر علی رحمانی



مقدمه

امروز اول خرداد ماه روز مبارک و میمونی است. سه سال قبل در چنین روزی سیاست‌های کلی اصل 44 قانون اساسی ابلاغ شد و امیدهای زیادی برای خروج از بن‌بست‌های اقتصاد دولتی و ناکارایی‌های آن ایجاد شد. این سیاست‌ها «باتوجه به ضرورت شتاب گرفتن رشد و توسعه اقتصادی کشور مبتنی بر اجرای عدالت اجتماعی و فقرزدایی در چارچوب چشم‌انداز 20 ساله کشور» و به‌منظور «شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی، گسترش مالکیت در سطح عموم به منظور تأمین عدالت اجتماعی، ارتقای کارایی بنگاه‌های اقتصادی و بهره‌وری منابع مادی، انسانی و فناوری، افزایش سطح عمومی اشتغال، افزایش سهم بخش‌های خصوصی و تعاونی در اقتصاد ملی و تشویق مردم به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و بهبود درآمد خانوار» تدوین شده است.

امروز همچنین سالروز تأسیس بورس استان فارس می‌باشد. این دو رخداد اگرچه به لحاظ اهمیت قابل مقایسه نیست، ولی حاوی مضامین مشترکی است که عنوان همایش از آن استخراج شده است. سیاست‌های کلی اصل 44 بر «تشویق اقشار مردم به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و نیز فراخوان عمومی با اطلاع‌رسانی مناسب جهت ترغیب و تشویق عموم به مشارکت و جلوگیری از ایجاد انحصار و رانت اطلاعاتی» تأکید دارد. این موضوع ایجاب می‌کند که به آموزش سرمایه‌گذاران توجه شایسته‌ای صورت گیرد. هدف از تأسیس بورس‌های استانی نیز فرهنگ‌سازی و آموزش سرمایه‌گذاران برای توانمندی آن‌ها جهت ورود به بازار سرمایه کشور است.

اهمیت آموزش سرمایه‌گذاران

اجرای سیاست‌های کلی اصل 44 قانون اساسی، پارادایم اقتصادی آینده کشور را شکل خواهد داد و در آن بخش خصوصی محور اقتصاد و رشد و توسعه کشور خواهد بود. در این سیاست‌ها توجه ویژه‌ای صورت گرفته است که مردم با تشویق به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در واگذاری‌های بنگاه‌های



اقتصادی دولتی و نیز ایجاد بنگاه‌های جدید مشارکت گسترده‌ای داشته باشند. به عبارت دیگر خصوصی‌سازی همراه با مردم سالاری اقتصادی باشد و از انحصار و تمرکز ثروت جلوگیری شود. اگر بخواهیم مردم سالاری اقتصادی را تحقق بخشیم و زمینه حضور مؤثر مردم در فعالیت‌های اقتصادی را فراهم‌سازیم، لاجرم آموزش آن‌ها اهمیت ویژه‌ای خواهد داشت.

آموزش‌های مالی افراد را قادر می‌سازد تا از محصولات و مفاهیم مالی و سرمایه‌گذاری درک بهتری داشته باشند و مهارت لازم برای توسعه سواد مالی یعنی آگاهی از مخاطرات و فرصت‌های مالی را توسعه خواهد داد. این به تصمیم‌گیری آگاهانه‌تر در انتخاب خدمات مالی و سرمایه‌گذاری منجر خواهد شد.

همان‌گونه که پیامبر اعظم (ص) فرمودند، زگهواره تا گور دانش بجوی، آموزش مالی موضوعی برای تمام طول زندگی است. آموزش مالی مکمل سیاست‌های اطلاع‌رسانی، حمایت از سرمایه‌گذاران و مشاوره سرمایه‌گذاری است. مجموعه این سیاست‌ها به توانمندسازی افراد برای تصمیمات بهینه در موقعیت‌های مالی منجر خواهد شد و توانمندی بخش خصوصی یکی از اهداف سیاست‌های اصل 44 می‌باشد.

تحقیقات پیمایشی بین‌المللی¹ نشان می‌دهد که سطح آشنایی عموم مردم با موضوعات مالی و اقتصادی پایین است. در اروپا و آمریکا آموزش شهروندان و آشنایی آن‌ها با موضوعات مالی اهمیت فزاینده‌ای یافته است، زیرا با نوآوری‌های مالی و جهانی شدن، تنوع و پیچیدگی خدمات مالی که ارائه می‌شود، افزایش قابل توجهی یافته است. مشکلات جاری در بازار اوراق رهنی که بازارهای سرمایه و اقتصاد کشورهای غربی با آن مواجه هستند، نشان داد که فقدان درک درست از ویژگی‌های محصول به‌طور کل و ترس سرمایه‌گذاران نا آگاه چگونه منجر به تشدید نابسامانی بازارها و اثرات شیوع می‌شود.

¹ - تارنمای FSA لندن، خزانه‌داری آمریکا، Dolceta اتحادیه اروپا و OECD را ملاحظه فرمائید



اهمیت آموزش مالی خوب در سطح جهانی در بیانیه سفید خط مشی خدمات مالی (1) (2010-2005)، بیانیه سبز خدمات مالی خرد (2) و مصوبه اتحادیه اروپا در مورد سیاست خدمات مالی (3) مورد تأکید قرار گرفته است و کشورهای عضو به تلاش بیشتر برای آگاهی بخشی به خانوارها در مورد مسائل مالی، افزایش مشارکت صنعت مالی در ارتقای سواد مالی و افزایش توانمندسازی و آمادگی خانوارها و حفظ حمایت‌های مناسب و کافی از سرمایه‌گذاران، فراخوانده شده‌اند.

آموزش مالی در گزارش کمیسیون اتحادیه اروپا در مورد «بازار واحد برای اروپای قرن 21» به‌عنوان (4) عنصری اساسی معرفی شده‌است که می‌تواند اطمینان دهد بازار واحد منافع مستقیمی برای شهروندان این اتحادیه به خصوص از طریق توانمندسازی آن‌ها در انتخاب بهترین خدمات مالی و نیز درک مبانی پایه مالیه فردی، خواهد داشت. اهمیت آموزش مالی از بعد دیگری نیز مطرح است. اگر در شرایط فعلی، نفت را سوخت اقتصاد بدانیم، بی‌تردید صنعت مالی موتور اقتصاد کشور است. این موضوع هم از لحاظ جهانی و جهت‌گیری کشورهای مختلف به‌خصوص در اقتصادهای نوظهور مانند سنگاپور، مالزی، دبی، قطر، کویت و عربستان مشهود است، هم این‌که در شرایط فعلی فشارهای آمریکا، صنعت مالی به‌عنوان نقطه آسیب‌پذیر کشور از سوی دشمنان هدف قرار گرفته است.

صنعت مالی به‌سرعت در حال تکامل است. نوآوری و جهانی‌سازی به افراد امکان دسترسی به انتخاب‌های فزاینده محصولات و خدماتی را می‌دهد که برای تأمین نیازها و شرایط مختلف طراحی شده است. پیشرفت‌های تکنولوژی، کانال‌های الکترونیکی توزیع محصولات مالی و پرداخت، همگرایی و ادغام بازارهای مالی، تنوع خدمات ارائه شده و روش‌های دسترسی را افزایش داده است. اما برای بسیاری از شهروندان، این محصولات به طور ذاتی پیچیده است و ارزیابی عملکرد آینده آن



مشکل است. درحالی که در ایران بعضی افراد در بازارهای جهانی ارز¹، سهام و طلا فعال هستند، بسیاری دیگر کار با کارت اعتباری را نمی دانند و از فرصت ها و مخاطرات سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار بی اطلاع هستند. عدم تقارن اطلاعاتی بسیاری جدی است و حتی بسیاری از محصولات مالی معمول نیز برای یک شهروند متوسط که آموزش مالی ندیده و اطلاعات کمی دارد، ممکن است بسیار پیچیده به نظر برسد.

مردم به طور روز افزونی درمی یابند که به مهارت های اساسی برای معاملات و درک موضوعات مالی نیاز دارند. آن ها آموزش های مالی را در صورتی که مرتبط با نیازها و علائق آن ها باشد، جدی خواهند گرفت. البته اولین گام آگاهی بخشی در «بین مردمی است که نمی دانند که نمی دانند». در آمریکا پاسخ دهندگان به یک پیمایش که به درک خود از موضوعات مالی اطمینان داشتند، وقتی مورد آزمون قرار گرفتند، مشخص شد که آگاهی خیلی محدودی دارند. در استرالیا در یک پیمایش دو سوم افراد معتقد بودند که سواد مالی دارند، اما فقط یک چهارم آن ها بهره مرکب را می دانستند. در ایران در زمان پذیره نویسی سهام شرکت بورس اوراق بهادار در برخی فیش های واریزی قید شده بود که سهام فلان شرکت پذیرفته شده در بورس خریداری شود. در افواه عمومی بسیاری به جای این که بگویند سهام فلان شرکت بورسی را خریده اند، می گویند بورس خریده اند و مردم زیادی از مخاطرات و ریسک های سرمایه گذاری در سهام اطلاع ندارند و نمی دانند که کارکرد واقعی بورس چیست و تصمیمات برخی از آن ها آگاهانه نیست. بنابراین نوسانات بعدی قیمت سهام باعث رنجش شدید و خروج افراد از بازار سرمایه می شود و اطمینان عمومی را خدشه دار می کند. هرچند که فقدان مقررات در بعضی از حوزه های بازار سرمایه و نیز نحوه اجرای آن را نمی توان در توضیح بخشی از این نارضایتی ها کتمان کرد.

¹ - Forex



گستره آموزش مالی

آموزش مالی طیف گسترده‌ای از آموزش سپرده‌گذاری و اخذ تسهیلات، تا برنامه‌ریزی برای تأمین مالی هزینه‌های آموزش فرزندان، جهیزیه، مسکن و خودرو، تا انتخاب صندوق مناسب بازنشستگی و طرح‌های مکمل بازنشستگی و بیمه عمر، سرمایه‌گذاری در اوراق مالی و پوشش بیمه‌های مناسب برای ریسک‌ها را در برمی‌گیرد. بنابراین سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف بخش خصوصی و عمومی باید آموزش‌های مالی را ارائه کنند. در بسیاری از کشورهای پیشرفته بانک مرکزی، مقام ناظر بازار سرمایه، بورس‌ها، بانک‌ها، بیمه‌ها، وزارتخانه‌های اقتصاد، مسکن، آموزش و پرورش، آموزش عالی، انجمن‌های حرفه‌ای مالی، حسابداری و حسابرسی آموزش‌های مالی را از روش‌های سازمان یافته ارائه می‌کنند. بنابراین آموزش سرمایه‌گذاران امری منسجم و فراگیر است که اجرای موفق آن مستلزم همکاری و تلاش همه متولیان از یک سوی و ایجاد مشوق‌های کافی برای آموزش پذیران می‌باشد. در صنعت بورس اوراق بهادار تأکید بر آشنایی عموم مردم با کارکردها، منافع و مخاطرات ابزارها، نهادها و بازار سرمایه است. دست‌اندرکاران اصلی آموزش در این صنعت شامل سازمان بورس و اوراق بهادار، بورس اوراق بهادار تهران، قانون سرمایه‌گذاری ایران، قانون کارگزاران بورس و اوراق بهادار، قانون سرمایه‌گذاری ایران، جامعه حسابداران رسمی ایران، انجمن مدیران مالی حرفه‌ای، انجمن حسابداران خبره ایران، انجمن حسابداری ایران و دیگر قانون‌های حرفه‌ای مرتبط می‌باشند. اگرچه برنامه منسجمی از سوی این صنعت تدوین نشده است و تقسیم کار و همکاری معینی وجود ندارد، ولی هریک از آن‌ها تلاش می‌کنند آموزش مالی را در سطوح ابتدایی، میانی و پیشرفته و در حوزه‌های مختلف ارائه کنند. به دلیل عظمت کار آموزش و ضرورت‌های ناشی از واگذاری سهام عدالت و واگذاری سهام به کارکنان دولت، در بورس اوراق بهادار تهران مشارکت با دیگر ارگان‌ها مورد توجه قرار گرفته است. براین اساس به معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری پیشنهاد شده است که باتوجه به طرح‌های واگذاری سهام به کارکنان دولت،



آموزش مفاهیم بازار سرمایه به کارکنان به عنوان یکی از الزامات دوره‌های ضمن خدمت گنجانده شود. با آموزش و پرورش برای انتشار مطالب مالی در نشریه‌های رشد هماهنگ شده است. آموزش کودکان در قالب کتاب‌های داستانی با یکی از انتشارات باتجربه تفاهم شده است. با سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای در مورد برگزاری دوره‌های فنی و صدور گواهینامه‌های آموزشی مذاکره شده است. شبکه آموزش صدا و سیما نیز می‌تواند در این خصوص راهگشا باشد. طرح ایجاد استودیوی تلویزیونی در بورس نیز مصوب شده است که مستلزم اعلام موافقت سازمان صدا و سیما برای پخش برنامه‌های مربوطه است.

یکی از مشکلات اصلی این است که هزینه‌های آموزش را چه کسی باید پرداخت کند. درحالی که روزنامه‌ها به صورت رایگان مفاهیم اولیه بازار سرمایه را منتشر می‌کنند و صدا و سیما در حوزه اطلاع‌رسانی بازار سرمایه نقش فعالی ایفا می‌کند، ولی هنوز چگونگی پرداخت هزینه‌های آموزشی یکی از چالش‌های اساسی است.

مزایای اقتصادی و اجتماعی ارائه آموزش‌های مالی

ارائه سطوح آموزشی مناسب برای شهروندان در تمام مراحل زندگی می‌تواند برای همه سنین و سطوح درآمدی سودمند باشد. این برای کل اقتصاد و جامعه نیز مفید است. به طور معمول، آموزش مالی باید به عنوان مکمل حمایت کافی از سرمایه‌گذاران و پاسخگویی مسئولانه ارائه کنندگان خدمات مالی در نظر گرفته شود. البته آموزش تنها راه درمان عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه‌گذاران و ارائه دهندگان خدمات (در بورس اوراق بهادار ناشران) نمی‌باشد.

مزایای آموزش برای افراد

آموزش مالی می‌تواند به کودکان کمک کند تا مفاهیم ارزش پول، بودجه‌بندی، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری را دریابند. آموزش می‌تواند به دانش‌آموزان و جوانان مهارت‌های مهم برای یک زندگی



مستقل را بدهد، به بزرگسالان در برنامه‌ریزی رویدادهای مهم زندگی مانند خرید مسکن کمک کند، شهروندان را برای واکنش بهتر به رویدادهای پیش‌بینی نشده و سرمایه‌گذاری عاقلانه و پس‌انداز برای دوران بازنشستگی آماده کند، آموزش به مردم کمک کند تا در دام خدعه و نیرنگ‌های مالی نیفتند، کسی که مسائل مالی را درک کند، انتخاب بهتری متناسب با نیازهایش خواهد داشت و دادگاه‌ها و دیگر مراجع قانونی ارباب‌رجوع کمتری خواهند داشت.

مزایای آموزش برای جامعه و اقتصاد

اثرات موجی آموزش مالی فراتر از دغدغه‌های افراد است و مزایایی برای جامعه دارد. آموزش عموم مردم حتی طبقات کم‌درآمد را تشویق به برنامه‌ریزی و پس‌انداز بخشی از درآمدشان می‌کند، موضوعی که در سیاست‌های کلی اصل 44 نیز مورد توجه است. آموزش می‌تواند به ثبات مالی کمک کند، زیرا افراد آموزش‌دیده انتخاب‌های درست‌تری دارند و کمتر از هیجانات و التهابات متأثر می‌شوند، نرخ نکول آن‌ها در خرید سهام و دریافت وام کمتر است و سرمایه‌گذاری‌ها متنوع‌تر و امن‌تری انجام می‌دهند. آن‌ها محصولات مناسب‌تر، ارزان‌تر و بهتر را جستجو می‌کنند و از این طریق محرک کارایی در صنعت مالی و بهبود رفاه اقتصادی از طریق افزایش رقابت و نوآوری می‌شوند و تقاضای بهبود در کیفیت و تنوع را دارند. شهروندانی که به سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه اطمینان دارند، نقدینگی بیشتری را برای بازار فراهم می‌کنند و با خرید اوراق بهادار در عرضه‌های اولیه و شرکت در افزایش سرمایه شرکت‌ها به تشکیل سرمایه که یکی از عناصر کلیدی رشد اقتصادی و افزایش اشتغال است، کمک می‌کنند. سازمان‌ها و کانون‌های سرمایه‌گذاران نیز که آگاهی مالی دارند و به‌نحوه مناسب سازماندهی شده‌اند، وزن سیاسی قابل توجهی در فرآیند تدوین مقررات خواهند داشت و می‌توانند نفوذ صنعت مالی را در مقررات گذاری کاهش دهند. بنابراین، آموزش سرمایه‌گذاران بر کل اقتصاد و جامعه تأثیرگذار خواهد بود.



طرح‌های آموزشی بورس اوراق بهادار تهران

در حال حاضر اصلی‌ترین مأموریت تالارهای استانی ارائه آموزش‌های سرمایه‌گذاری در بورس است. این آموزش‌ها محدود به مفاهیم مقدماتی و اولیه می‌باشد و از آذرماه 1386 طرح تدوین دوره‌های آموزشی متوسطه و پیشرفته تصویب شد و اقدامات مؤثری صورت گرفته است که اثرات آن در سال جاری مشاهده خواهد شد. علاوه بر این شرکت در فدراسیون بورس‌های اروپا - آسیا¹ عضو کمیته رسانه شد و متعاقب آن کارگروه رسانه تشکیل شد. طبق تعریف FEAS کارکرد اصلی رسانه تأکید بر سه عنصر آگاهی‌بخشی²، اطلاع‌رسانی³ و بازاریابی⁴ است. بورس در سه حوزه مذکور برنامه‌هایی طراحی کرده است و آموزش را از الزامات اصلی آگاهی‌بخشی تعریف کرده است. یکی از پیشنهادات این کارگروه ایجاد مدیریت آموزش سرمایه‌گذاران می‌باشد که در دست بررسی است.

فقر دانش فنی بورس و آموزش‌های پیشرفته سرمایه‌گذاری یکی دیگر از دغدغه‌های اصلی بورس است. نتیجه برنامه‌ها و مذاکراتی که از اسفند ماه سال 1385 آغاز شده بود، در یک مورد در فروردین سال 1387 به نتیجه رسید و شرکت با همکاری واحد آموزشی مؤسسه یورمانی دوره‌های ارزشیابی شرکت‌های مخابراتی و عرضه اولیه را برگزار کرد و در پایان خرداد ماه نیز دوره ارزشیابی بانک‌ها و پالایشگاه‌ها پیش‌بینی شده است. ایجاد تشکلی منسجم برای شرکت‌های مشاوره سرمایه‌گذاری، تحلیل‌گران مالی و دارندگان مدارک حرفه‌ای نیز از دیگر برنامه‌هایی است که انتظار می‌رود در سال 1387 به نتیجه رسد و بخشی از امور آموزش از طریق آنان انجام شود.

انتشار کتب آموزشی و فنی از دیگر برنامه‌هایی است که دنبال می‌شود. اصول بازار سرمایه، عوامل مؤثر بر نقدشوندگی در بازارهای نوظهور، مدل‌های کسب و کار صنعت بورس اوراق بهادار

¹ - FEAS

² - Awareness

³ - Information

⁴ - Marketing



چاپ شده است و کتب اطلاعات مالی، نظام روابط سرمایه‌گذاران و حاکمیت شرکتی در دست تهیه می‌باشد.

آموزش و پرورش نیز آمادگی دارد در آموزش مالی به دانش‌آموزان با بورس همکاری کند. انتشار مطالب آموزشی در نشریه رشد و در قبال پرداخت هزینه مورد موافقت اولیه قرار گرفته است. از ظرفیت کتب داستانی نیز برای ارائه آموزش استفاده خواهد شد. یکی از برنامه‌های دیگر بورس حمایت از ناشران کتب مرتبط با بورس در قالب خرید عمده و توزیع آن در تالارهای بورس و همایش‌ها است.

انتظار این است که بورس رسالت خود را در زمینه آموزش در سال 1387 به نحوه مناسب انجام دهد، ولی یک دست صدا ندارد و وزارت اقتصاد، بانک مرکزی، بیمه مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان خصوصی‌سازی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهوری و حتی وزارتخانه‌های مسکن، بازرگانی، صنایع و معادن، آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری باید در این حوزه وارد شوند و از آن حمایت کنند. بورس برای فراهم کردن امکان آموزش آموزش دهندگان و مدرسان و نیز برگزاری دوره‌های تخصصی تقاضای تأسیس آموزشکده بورس اوراق بهادار را به وزارت علوم تسلیم نموده است که در پیچ و خم‌های اداری راه به جایی نبرده است. این درحالی است که بسیاری از بورس‌ها همچون بورس دبی، بورس بمبئی و بورس تایلند آموزشکده دارند.

ارزیابی اثرات مثبت آموزش مالی

باتوجه به این که اثرات رفتاری آموزش در بلند مدت قابل مشاهده است، ارزیابی نسبتاً کمی از منافع برنامه‌های آموزشی مالی انجام شده است. داده‌های موجود مانند تعداد سرمایه‌گذاران جدید، پول تازه وارد شده به بازار توسط سرمایه‌گذاران حقیقی، کاهش شکایات از کارگزاران، شرکت‌ها و بورس، واکنش سهامداران حقیقی به شایعات و تصمیم‌گیری آن‌ها در شرایط هیجانی بازار (صف‌های



خرید یا فروش) به سختی می‌توانند تغییرات رفتاری دوره‌های آموزش را نشان دهند. تعریف معیارهای مناسب ارزیابی آموزش‌ها یکی از چالش‌های این حوزه است. بنابراین در حال حاضر تمرکز بر تعداد شرکت‌کنندگان در هر دوره آموزش مالی است. معیارهایی همچون رشد تعداد شرکت‌کنندگان، نشریات مورد درخواست، مراجعه به تارنماها، پوشش خبری و تقاضاهای آموزش در حال حاضر قابل استفاده است. این معیارها می‌تواند تصویری از سطح سواد مالی (5) جامعه به‌دست دهد و برای اولویت‌بندی برنامه‌ها و تسهیل نظارت بر پیشرفت امور طی یک دوره زمانی معین به کار رود.

اصول اساسی برنامه‌های آموزشی با کیفیت

بر مبنای مطالعات و تجارت دیگر کشورها، به‌نظر می‌رسد تدوین اصول برنامه‌های آموزش بتواند به دینفعان کمک کند که برنامه‌های آموزشی را آغاز و اجرا نمایند. این اصول تنوع رویکردها و روش‌های موجود برای طراحی یک استراتژی آموزش مالی موفق را در نظر می‌گیرد و مبنای عمل آینده در بورس خواهد بود.

اصل 1- آموزش مالی باید برای تمام مراحل زندگی و به‌صورت مستمر در دسترس باشد و فعالانه ترویج شود. (زگهواره تا گور دانش‌جوی)

آموزش مالی باید برای طرح چالش‌های مالی مرتبط با رویدادهای واقعی در زندگی طیف‌های مختلف شهروندان از افراد باتجربه تا جوان و بازنشسته در دسترس باشد. برنامه‌ها باید قابل انطباق با وضعیت مالی شهروندان و سطح درک مسائل مالی باشد.

اصل 2- برنامه‌های آموزش مالی باید دقیقاً تأمین نیازهای خاص شهروندان را هدف قرار دهد. به‌منظور دستیابی به این هدف، تحقیق و بررسی پیشین (EX-ante) باید در مورد سطح فعلی آگاهی مالی نمونه‌ای از شهروندان انجام شود تا موضوعاتی که به‌طور مشخص نیاز به طرح دارد، شناسایی شود. برنامه‌ها باید به‌موقع و به‌سهولت قابل دسترسی باشد.



آموزش‌های مالی باید نیازهای خاصی را برآورده سازد اطمینان از این که برنامه به روش جامع ارائه شده است و استفاده کننده در موارد نیاز به آن دسترسی داشته باشد، مهم است.

اصل 3- مردم باید آموزش‌های مالی و اقتصادی را در اولین فرصت ممکن فراگیرند و آموزش باید از مدرسه آغاز شود. دولت باید آموزش‌های مالی را بخشی اجباری از سرفصل دروس مدارس قرار دهد.

اصل 4- طرح‌های آموزش مالی باید شامل ابزارهای عمومی باشد که آگاهی از نیاز به ارتقای درک از موضوعات و ریسک‌های مالی را افزایش دهد. (بداند که نداند)

بسیاری از مردم اغلب از فقدان درک کافی از موضوعات مالی و ریسک‌های مالی بی‌اطلاع هستند. ابزارهایی مانند پرسشنامه‌های خود ارزیابی و شرکت در مسابقات با موضوع‌های مالی می‌تواند این آگاهی را افزایش دهد. شرکت کنندگان بعداً می‌توانند به آموزش‌های مالی خاص هدایت شوند.

اصل 5- آموزش‌های مالی باید به روش منصفانه، شفاف و بدون سوگیری ارائه شود. دقت کافی باید صورت گیرد که این آموزش به بهترین نحو به نفع آموزش پذیر است.

وقتی آموزش مالی عمومی ارائه می‌شود، باید اطمینان حاصل شود که تمایز روشنی بین آموزش مالی عمومی و اطلاعات یا توصیه راجع به یک محصول خاص یا خدمت معین یا مشتری خاص وجود دارد.

اصل 6- آموزش‌دهندگان (مدرسان) آموزش‌های مالی باید آموزش‌های مناسب دیده باشند و منابع کافی داشته باشند تا قادر باشند برنامه‌های آموزش مالی را به نحو موفق و مطمئن ارائه کنند.



مساله اصلی در توسعه آموزش مالی موفق توانمندسازی کسانی است که آموزش می‌دهند «آموزش مدرسان». این مستلزم توسعه مواد آموزشی سودمند و برنامه‌های بازآموزی و مهارت‌آموزی مدرسان است.

اصل 7- در سطح ملی باید هماهنگی بین ذینفعان مختلف ترویج و تشویق شود تا تعریف روشنی از نقش‌ها، تبادل تجربیات و اولویت‌بندی منابع حاصل شود.

اصل 8- خدمات آموزشی توسط ارگان‌ها و نهادهای مختلف ارائه شود (تاکید بر برون سپاری). در این صورت ارزیابی مستمر از ارائه دهندگان خدمات آموزشی برای اطمینان از این که بهترین روبه‌ها را به کار می‌گیرند، ضروری است.

نتیجه گیری

آموزش سرمایه‌گذاران و ارتقای آگاهی آن‌ها از موضوعات مالی شرط اساسی برای اجرای موفق سیاست‌های کلی اصل 44، ثبات مالی، افزایش کارایی اقتصادی، نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی و عملکرد بنگاه‌ها و سلامت بازار و جامعه است. آموزش مالی طیف گسترده‌ای از موضوعات را در بر می‌گیرد و نیازمند برنامه‌ریزی و حمایت ملی است. اگر چه بورس اوراق بهادار تهران برنامه‌های منسجمی برای ارائه آموزش‌های مالی در سطح مبتدی، میانی و پیشرفته دارد و از ابزارها و روش‌های مختلف برای اجرا استفاده خواهد کرد، ولی پیگیری‌های مؤثری برای ورود دیگر سازمان‌های ذینفع و با نفوذ و یا هماهنگی با آن‌ها به عمل خواهد آورد. برای ترویج آموزش‌های مالی علاوه بر تالارهای استانی و تهران، کارگروه رسانه نقش مؤثری ایفا خواهند کرد و با راه اندازی مدیریت آموزش سرمایه‌گذاران امکان برون سپاری نیز فراهم خواهد شد. بورس اوراق بهادار تهران اصول اساسی را برای طرح‌های آموزشی با کیفیت مدنظر دارد. این اصول شامل آموزش مالی برای تمام مراحل زندگی به صورت مستمر، منطبق با نیازهای خاص هم‌میهنان، شروع آموزش در اولین فرصت ممکن



و ترجیحاً از مدرسه، آگاهی بخشی در مورد این که بداند که نداند، ارائه آموزش‌های شفاف و بدون سوگیری، با آموزش‌دهندگان واجد شرایط، هماهنگی با دیگر ذینفعان و برون‌سپاری بخشی از خدمات می‌باشد.

پانوشت‌ها

- 1- White Paper on Financial Service Policy (2005-2010).
- 2- Green Paper on Retail Financial Services.
- 3- European Parliament resolution on Financial Services Policy.
- 4- Commission's report on single market for 21st Century Europe.
- 5- Financial Literacy

نقش فرهنگ و آموزش سرمایه گذاران در بازار بورس اوراق بهادار

دکتر محمد نمازی



چکیده

این مقاله به بررسی اهمیت فرهنگ در آموزش سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار می‌پردازد. ابتدا اجزاء کلی فرهنگ با استفاده از الگوی هوفستد (1980، 2001) به گونه خلاصه‌ای می‌گردد. سپس نقش و اهمیت آموزش‌های لازم به سرمایه‌گذاران مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. در این راستا، به بررسی میزان اطلاعات سرمایه‌گذاران از سرمایه‌گذاری، اشتباهات پرهزینه سرمایه‌گذاران انفرادی، اهداف فرهنگ‌سازی و آموزش به سرمایه‌گذاران در ایران و نکات مهم برای آموزش سرمایه‌گذاران، نیز به گونه مختصر اشاره می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: فرهنگ، آموزش سرمایه‌گذاران، بازار بورس اوراق بهادار تهران

مقدمه

کشورهای مختلف دنیا، برای دسترسی به رشد اقتصادی، اشتغال مطلوب، جلوگیری از تورم، افزایش سرمایه‌گذاری و بهبود سایر متغیرهای مطلوب اقتصادی، ناگزیرند از سیستم‌های مالی مطلوبی استفاده نمایند. در نتیجه، سیستم‌های مالی خود را به دو گونه انتخاب می‌کنند: (1) از طریق سیستم بانکی، و (2) از طریق ایجاد بورس اوراق بهادار. در عمل، ترکیبی از هر دو روش در کلیه کشورها وجود دارد، اما برخی از کشورها، عمدتاً ایالات متحده آمریکا و کشورهای انگلوساکسون (به ویژه انگلستان)، بیشتر تکیه روی بورس اوراق بهادار دارند، در حالی که برخی از کشورهای اروپایی و آسیایی (نظیر آلمان و ژاپن) بیشتر تأکید روی سیستم بانکی دارند. در ایران، نیز تا قبل از پیدایش بورس اوراق بهادار (در سال 1346)، تنها سیستم بانکی مورد استفاده قرار می‌گرفت. اما در حال حاضر بورس و بازار سرمایه مشغول فعالیت است و در حدود 4% سرمایه‌گذاران را پوشش می‌دهد. این نسبت برای جمعیت فعلی ایران، البته بسیار اندک است. یکی از راه‌های افزایش درصد



سرمایه‌گذاران، آموزش صحیح بورس فرهنگ، و مکانیزم اجرایی آن است، که در این مقاله به اختصار مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

نقش فرهنگ و آموزش سرمایه‌گذاران در بازار بورس اوراق بهادار

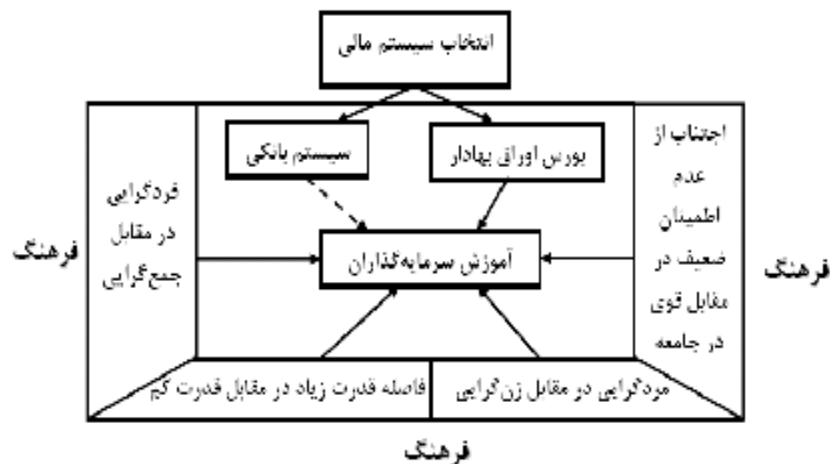
یکی از مهمترین راه‌های افزایش سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار (به ویژه اوراق بهادار تهران)، گسترش آموزش مکانیزم اجرایی و عملی بورس، نحوه‌ی کارکرد بورس، قوانین و مقررات بورس و به گونه خلاصه، پیام‌رسانی اطلاعات مربوط به بورس به کلیه آحاد مملکت است تا آگاهانه وارد بازار سرمایه گردند. این آموزش می‌بایستی با توجه به دو جنبه اساسی صورت گیرد: 1) جنبه‌های فنی و تخصصی بورس (مانند آموزش نحوه‌ی ورود به بازار سهام، اهمیت کارگزاران، نحوه‌ی خروج و فروش سهام، مفهوم صورت‌های مالی، EPS، حسابداری و ...) و 2) فرهنگ جامعه. قلب آموزش، فرهنگ جامعه است. در حقیقت، یکی از سازه‌هایی که باعث شده است بعضی از کشورها برای دسترسی به اهداف سیستم مالی، از سیستم بانکی و برخی دیگر از مکانیزم اوراق بهادار استفاده نمایند، به مسأله فرهنگ‌های مختلف آن‌ها ارتباط پیدا می‌کند.

شکل 1 سازه‌های مختلف فرهنگ را بر اساس الگوی هوفستد (1980)¹ نشان می‌دهد. هوفستد در تحقیقی که در دهه 1970 از کارکنان شرکت IBM در 66 کشور دنیا از جمله در ایران به عمل آورد، شاخص‌ها و تفاوت‌های مهم فرهنگی بین کشورها را نمایان ساخت. چهار سازه اصلی زیر در این تحقیق مشخص گردید: (نمازی و شمس‌الدینی، 1386 را نیز ببینید)

¹ - تحقیقات عمیق وی در سال‌های بعد از جمله 2001 نیز ارائه شده است که در اینجا ذکر نمی‌گردد.



شکل 1- نقش فرهنگ و آموزش سرمایه‌گذاران در بازار بورس اوراق بهادار



- 1- فردگرایی در مقابل جمع‌گرایی¹ در جوامع فردگرا، روابط افراد بیشتر مبتنی بر روابط فردی است، در صورتی که در برخی از کشورهای دیگر مردم وابستگی گروهی دارند و اغلب به صورت گروهی و یا قبیله‌ای عمل می‌نمایند.
- 2- فاصله قدرت زیاد در مقابل قدرت کم² در بعضی از کشورها، فاصله قدرت بین افراد زیاد است، و افراد با قدرت کمتر می‌پذیرند که قدرت به گونه مساوی توزیع نشده است.
- 3- مردگرایی در مقابل زن‌گرایی³ در جوامع، مرد سالار، مردان سخت، حاکم و علاقمند به پیشرفت‌های فیزیکی هستند، در صورتی که زنان ملایم‌تر، معتدل و علاقمند به کیفیت زندگی می‌باشند. در جوامع فمینیستی، مردان و زنان هر دو به گونه یکسانی علاقمند به کیفیت زندگی هستند.

¹ - Individualism

² - Power Distance

³ - Masculinity



4- اجتناب از عدم اطمینان ضعیف در مقابل قوی در جامعه¹ این مورد نشان‌دهنده میزانی است که افراد احساس می‌کنند ممکن است با موقعیت‌های نامطمئن یا ندانسته مواجه گردند. این امر نیاز به رسمی نمودن مقررات، قابلیت پیش‌بینی و تدوین مقررات روشن را در جوامع بیشتر می‌سازد. در هر حال، در برخی از جوامع، مقررات و قوانین و دستورالعمل‌ها، پایدارتر و با ثبات‌تر از جوامع دیگر هستند.

بنابراین، در آموزش بورس اوراق بهادار به سرمایه‌گذاران ایران، باید به فرهنگ آنان از جمله به میزان ریسک‌پذیری، اعتقادات مذهبی، اعتقادات ملی و ارزش‌ها و باورهای مهم آنان توجه نمود. در نتیجه، تدوین مکانیزم‌های گوناگون سرمایه‌گذاری در بورس (مانند optionها) منوط به بررسی دقیق و مطالعه همین فرهنگ است.

بررسی میزان اطلاعات سرمایه‌گذاران از سرمایه‌گذاری

در حال حاضر، در ایران حدود 4% مردم سرمایه‌گذاران بورس هستند. یکی از دلایل آن، پائین بودن آموزش و اطلاعات مردم نسبت به مکانیزم بورس اوراق بهادار است. اگر چه این درصد مطلوب نیست، ولی با آموزش صحیح و گسترش بورس‌های منطقه‌ای و شفاف‌سازی اطلاعات مالی و بهره‌وری سازمان‌ها، و دنبال نمودن اصل 44، می‌توان درصد سرمایه‌گذاران را نیز افزایش داد. از سوی دیگر، مشکل سرمایه‌گذاران حتی در کشورهای نظیر آمریکا، که پیشرو توسعه بورس اوراق بهادار بوده و در حدود یک قرن است که به فعالیت بازار سرمایه اشتغال دارد، نیز هنوز وجود دارد. به عنوان نمونه، کمپانی تحقیق نظرسنجی (Opinion Research Corporation, ORC) در سال 2005 در آمریکا اقدام به برگزاری یک نظرسنجی از سرمایه‌گذاران آمریکایی در خصوص سرمایه‌گذاری آن‌ها نمود (2 و 1: SIPC 2008). این تحقیق از سرمایه‌گذاران مربوط به دو سازمان

¹ - Uncertainty Avoidance



(SIPC/IPT) بود. SIPC (Securities Investor Protection Corporation) عملیات سرمایه‌گذاری منابع مالی را به عهده دارد و شرکت IPT (Investor Protection Corporation) بیشتر آموزش سرمایه‌گذاران را دنبال می‌کند. تعداد 1.036 نفر مرد و 1.027 نفر زن (جمعاً 2.063) سرمایه‌گذار به گونه تلفنی مورد مصاحبه قرار گرفتند.

بعضی از این سرمایه‌گذاران (46%) مستقل بودند، بعضی فقط با کارگزاران کار می‌کردند و برخی حالت ترکیبی از دو شیوه سرمایه‌گذاری بالا را داشتند. مصاحبه‌ها بر اساس 4 متغیر بود:

- 1- سن
- 2- جنسیت
- 3- منطقه زندگی
- 4- نژاد

یافته‌های مهم این تحقیق به صورت زیر بود:

- 1) اگر چه به نظر می‌رسد بعضی از پیام‌های کلیدی سرمایه‌گذاری در حال رسیدن به سرمایه‌گذاران است، اما از هر 5 نفر سرمایه‌گذار بیش از 4 نفر (یعنی 83%) از «تست مهارت‌های سرمایه‌گذاری» "Survival Skills Investment's Test" مردود شدند. فقط 17% از پاسخ‌دهندگان، پاسخ‌های صحیح به تعداد قابل توجهی از سؤالات (6 سؤال از 8 سؤال) مربوط به معلومات لازم (Knowledge) سرمایه‌گذاری، و سؤالات (3 از 4 سؤال) مربوط به رفتار (Behavior) سرمایه‌گذار دادند.



(2) دو نقطه روشن تحقیق این بود که الف) در خصوص رفتار سرمایه‌گذاران، 9 نفر از 10 نفر بیان نمودند که آن‌ها به گونه مرتب صورت‌های سرمایه‌گذاری تهیه شده توسط کارگزاران و سرمایه‌گذاری خود را مرور می‌کنند.

ب) در خصوص معلومات سرمایه‌گذاران، از هر 4 سرمایه‌گذار، 3 نفر (حدود 74%) نشان دادند که مفهوم تنوع‌سازی (Diversification) پرتفوی را درک می‌کنند.

(3) از هر 5 سرمایه‌گذار فقط 1 نفر (21%) اذعان نمود که به کلیه 4 توصیه زیر، که توسط SIPC/IPT ابراز شده است، در سرمایه‌گذاری‌ها توجه نموده است:

- مطالعه اطلاع‌نامه شرکت در خصوص سرمایه‌گذاری
- مرور مرتب صورتحساب‌های مالی مربوط به سرمایه‌گذاری
- کنترل سوابق کارگزاران
- برنامه‌ریزی مالی و اتخاذ یک برنامه‌ریزی مالی روشن

(4) از هر 4 نفر سرمایه‌گذار فقط 1 نفر پاسخ صحیح کافی به سؤالات قسمت معلومات (Knowledge) تحقیق داده بود. کمتر از 3 نفر از 5 نفر (57%) به تعداد کافی از سؤالاتی رفتاری پاسخ داده بودند.

(5) اندکی بیش از $\frac{1}{3}$ سرمایه‌گذاران (36%) سابقه کارگزاران و برنامه‌ریزان مالی را کنترل کرده‌اند. از هر 7 نفر از 10 نفر (70%) سرمایه‌گذاری که سابقه کارگزاران و برنامه‌ریزان را کنترل نکردند، 61% آن‌ها گفتند که به کارگزاران اعتماد داشتند و کارگزاران به 9% مابقی اطمینان داده بودند که جای نگرانی نیست.



- (6) کمتر از $\frac{1}{10}$ (دقیقاً 8%) سرمایه‌گذاران درک می‌کنند که هیچ سازمانی یا ارگانی سرمایه‌گذار را در مقابل از دست دادن سرمایه به علت سوءاستفاده‌های مالی (Fraud) در پرتفوی بیمه نمی‌کند.
- (7) کمتر از دو نفر از 5 نفر سرمایه‌گذار (39%) اهمیت هزینه‌های کمیسیون و خرید و فروش سهام را در پرتفوی درک می‌کنند.
- (8) کمتر از هر 3 نفر از 5 نفر سرمایه‌گذار (58%)، اذعان نمودند که هرگز اطلاعیه شرکت در خصوص سرمایه‌گذاری را مطالعه نکرده‌اند. افزون بر این، بیش از 3 نفر از 4 نفر سرمایه‌گذار (77%) اعلام نمودند که دارای نوعی برنامه‌ریزی مالی بوده‌اند.
- (9) در خصوص **معلومات** سرمایه‌گذاران، فقط 41% آنان از نحوه‌ی سرمایه‌گذاری در اوراق قرضه اطلاع داشتند که هرگاه **نرخ بهره** بالا رود، قیمت اوراق قرضه احتمالاً **کاهش** می‌یابد. بیش از $\frac{1}{4}$ سرمایه‌گذاران (28%) پیش‌بینی کردند که اوراق قرضه در جهت مخالف حرکت خواهد نمود. 16% بیان نمودند که قیمت اوراق قرضه ثابت خواهد ماند، و 14% آن‌ها یا پاسخ ندادند و یا نمی‌دانستند جهت تغییر قیمت‌ها چه خواهد بود. در حدود 3 نفر از 5 نفر (61%) درک کردند که اغلب کارگزاران و برنامه‌ریزان مالی از کمیسیون فروش استفاده می‌کنند. 2 نفر از 3 نفر سرمایه‌گذار درک نمودند که سهام دارای بازده بلندمدت هستند، در مقایسه با کسانی که CD (61%)، اوراق قرضه (11%) و حساب‌های پس‌انداز (2%) را شناسایی کرده‌اند.
- از این تحقیق می‌توان نتیجه گرفت که آموزش سرمایه‌گذاران در ایران راه طولانی در پیش دارد، ولی حتی در آمریکا هم که سابقه طولانی در زمینه بورس اوراق بهادار دارد، هنوز سرمایه‌گذاران فاقد آموزش‌های لازم می‌باشند.



اشتباهات پر هزینه سرمایه‌گذاران انفرادی

سرمایه‌گذاران به چه آموزش‌هایی نیاز دارند؟ در بسیاری از کشورها، نسبت به تدریس دروس آموزشی متعددی از قبیل آموزش بورس اوراق بهادار، مدیریت ریسک، شناسایی ابزارهای مالی، پولشویی، تجزیه و تحلیل حسابداری و صورت‌های مالی و ایجاد وب سایت‌های مختلف، اقدام شده است. اما سرمایه‌گذاران، به ویژه سرمایه‌گذاران انفرادی، نیاز به یک "برنامه سرمایه‌گذاری موفق" دارند. بخشی از این برنامه‌ریزی موفق، شامل برنامه‌ریزی‌هایی است که سرمایه‌گذاران را از اشتباهات پر هزینه مصون بدارند. بزرگترین دشمن یک سرمایه‌گذار، به ویژه سرمایه‌گذار انفرادی، اشتباهات مکرر خود سرمایه‌گذار است. بنابراین، لازم است این اشتباهات شناسایی و در حد امکان حذف گردند.

اخیراً انجمن تحلیل‌گران مالی آمریکا (2 و 1: 2008، Chartered Financial Analyst) از اعضای بین‌المللی خود درخواست نمود که مهمترین اشتباهات را شناسایی نمایند. مهمترین اشتباهات پر هزینه سرمایه‌گذاران انفرادی به صورت زیر گزارش گردید:

1- نداشتن استراتژی سرمایه‌گذاری

2- سرمایه‌گذاری در سهام منفرد به جای سرمایه‌گذاری در پرتفوی

3- سرمایه‌گذاری در سهام به جای سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها

4- خرید سهام به قیمت بالا

5- فروش سهام به قیمت پایین

6- ایجاد تغییرات دائم در پرتفوی سرمایه‌گذاری

7- عمل نمودن به شایعات

8- پرداخت مبلغ کمیسیون به مقدار زیاد



- 9- عدم توجه به نقش مالیات‌ها
- 10- توقعات غیر واقع‌بینانه
- 11- غفلت از ادامه «برنامه سرمایه‌گذاری» و ناامید شدن از تجربه‌های منفی سرمایه‌گذاری‌های قبلی، و
- 12- عدم آگاهی از ریسک قابل تحمل.

اهداف فرهنگ‌سازی و آموزش به سرمایه‌گذاران در ایران

به‌منظور ارتقاء آموزش به سرمایه‌گذاران در ایران، به ویژه با توجه به جهانی شدن و بحث سرمایه‌فکری و دانش‌محوری شدن دنیا، شایسته است موارد زیر در بورس اوراق بهادار تهران نیز مد نظر قرار گیرند:

- 1- دانش عمومی از مفاهیم و کارکرد بازار بورس اوراق بهادار تهران
- 2- جلوگیری از سوءاستفاده‌های احتمالی در بازارهای اولیه و ثانویه
- 3- ارتقاء وضعیت رفتاری سهامداران
- 4- بهبود وضعیت اطلاع‌رسانی و اجرای مکانیزم مالی شرکت‌ها
- 5- آموزش وظایف و اهداف و کارکرد کارگزاران
- 6- تعادل بیشتر بین سرمایه‌گذاران و مسئولین اجرایی بورس
- 7- ایجاد نهاد مسئول آموزش بورس به سرمایه‌گذاران
- 8- تحلیل دقیق شرکت‌ها و آرایه اطلاعات آن‌ها به سرمایه‌گذاران توسط بخش خصوصی یا دولتی (ترجیحاً بخش خصوصی)



نکات مهم برای آموزش سرمایه‌گذاران

تجارب عملی در بسیاری از کشورها و از جمله در ایران، مؤید این مطلب است که باید نکات زیر مورد توجه قرار گیرند:

- 1- به بالا رفتن و پائین آمدن کوتاه‌مدت بازار نباید توجه کرد زیرا این امر سرمایه‌گذار را در کسب بازده معقول باز می‌دارد.
- 2- پرتفوی سرمایه‌گذاری را نباید زود به زود تغییر داد.
- 3- سیاست‌های انقباضی اقتصاد کلان به عدم اطمینان بازار کمک می‌کند.
- 4- سرمایه‌گذاران انفرادی باید از دنبال نمودن اطلاعات مربوط به جزئیات بازار خودداری نمایند و اجازه دهند مدیران حرفه‌ای عمل سرمایه‌گذاری را انجام دهند.
- 5- سرمایه‌گذاران انفرادی باید فرا گیرند که پرتفوی خود را متنوع سازند تا ریسک خود را کاهش دهند.
- 6- سرمایه‌گذاران باید ایده میلیونر شدن در یک شب را فراموش کنند.
- 7- سرمایه‌گذاران باید بدانند که مسئول ریسکی را که به عهده می‌گیرند، می‌باشند.
- 8- آموزش سرمایه‌گذار یک عمل سیستماتیک بلندمدت است که بایستی با دقت و مداومت انجام پذیرد.
- 9- کارگزاران و تنظیم‌کنندگان بازار بایستی به سرمایه‌گذاران کمک کنند تا آگاهی آنان را از ریسک افزایش دهند و در نتیجه نامنظمی‌های بازار را کاهش دهند.

نتیجه‌گیری

مهمترین نتیجه‌گیری‌های این مقاله را می‌توان به صورت زیر خلاصه نمود:

- 1) آموزش سرمایه‌گذاران ایران و کاهش ریسک آنان کار غیرممکنی نیست، بلکه راه طولانی است که باید پیموده شود.



(2) آموزش مکانیزم بورس اوراق بهادار تهران و اجزاء آن، باید مبتنی بر فرهنگ حاکم بر ایران باشد.

(3) پژوهش‌های متعددی در زمینه بورس اوراق بهادار تهران در خصوص فرهنگ مردم و به‌ویژه دیدگاه آنان نسبت به ریسک، اعتقادات و ارزش‌های آنان، شفافیت اطلاعات مالی و غیر مالی بورس، میزان استفاده آن‌ها از اطلاعات منتشر شده و منتشر نشده در بورس، می‌بایستی انجام پذیرد تا اطلاعات لازم را برای مسئولین، تصمیم‌گیرندگان، و بازیگران بورس فراهم نماید.

(4) بودجه خاصی جهت «نوآوری و خلاقیت» در بورس اختصاص داده شود تا روش‌ها، مکانیزم‌ها و ابزارهای مالی جدیدی که منطبق با فرهنگ ایران است، تدوین گردد.

(5) شیراز، که محل برگزاری اولین همایش "آموزش سرمایه‌گذاران ایران - اهداف و کارکردها" بود، از نظر فرهنگی و تاریخی و وجود نقدینگی، و همچنین از نظر موقعیت جغرافیایی، دارا بودن بورس اوراق بهادار منطقه‌ای، وجود دانشگاه بزرگ شیراز و سایر مراکز آموزشی، اساتید مبرز و نیروهای توانمند استان، می‌تواند قطب آموزش و پژوهش‌های مربوط به سرمایه‌گذاران بورس کشور گردد.



منابع و مأخذ:

منابع فارسی:

نمازی، محمد و شمس‌الدینی، کاظم، 1386، «بررسی ارتباط فرهنگ با نظریه نمایندگی»
مجله حسابداری، 183، صفحات 7-19.

منابع لاتین:

Chartered Financial Analyst, 2008, "CFA Institute Cautions Investors on 12 Common Mistakes", CFA ® Program Worldwide.

Hofstede, G. 1980. **Culture's Consequences**, Sage publication.

Hofstede, G. 1991. **Cultures and Organizations: Software of the Mind: Intercultural Cooperation and its importance for Survival**, McGraw-Hill, New York.

Hofstede, G. 2001. **Cultures Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations** (Second edition), Sage Publication.

Securities Investor Protection Corporation, 2008, "SIPC/ Investor Protection Trust Survey: 4 out of 5 U.S. Investors Fail "Survival Skills" Survey Test,
<http://www.sipc.org>

بررسی اثربخشی آموزش در بین شرکت کنندگان در
کلاسهای آموزشی تالار بورس قزوین

ابوالفضل شهرآبادی
ندا بشیری



آموزش فرآیند یادگرفتن دانش و مهارت و یاد دادن آن است. این فرایند از پیدایش انسان بر زمین آغاز شده، آرام آرام کامل تر شده و امروزه یکی از پایه‌های اساسی پیشرفت جامعه‌ها شده‌است. (از ویکی پدیا)

تالار بورس استان قزوین به منظور ارزیابی فرآیندهای آموزشی و تعیین معیارهای سنجش و اعتبار بخشی فرآیندهای آموزشی که انتظار می‌رود در نهایت منجر به تحکیم پایه‌های فرهنگ سرمایه‌گذاری گردد، اقدام به سنجش اثر بخشی آموزشی در این تالار نموده است و امید دارد تا نتایج آن در تدارک برنامه مطلوب آموزش در عرصه تعلیم دیدگان به کار گرفته شود.

مقدمه

ارزشیابی یکی از مهمترین ابزارهای مدیریتی بوده و به مدیران در تصمیم‌گیری‌های حساس برای بهبود عملکرد اجرایی، کیفیت و اثر بخشی برنامه‌ها کمک می‌کند. طراحی و اجرای ارزشیابی در برنامه‌های آموزشی انجام گرفته عمدتاً به منظور تعیین میزان دستیابی به اهداف اختصاصی برنامه‌ها صورت می‌گیرد که معمولاً به ارزشیابی اثر بخشی برنامه معروف است.

فرآیند ارزشیابی، تولید اطلاعات در رابطه با نتایج و دستاوردهای برنامه انجام شده و موجب می‌شود که مدیریتی توانا بر پایه تصمیم‌گیری‌های صحیح، شکل گرفته و تصمیم‌گیری‌های صحیح و با کیفیت، متکی بر اطلاعات مفید و به‌موقع باشد. دسترسی به اطلاعات مفید، نیازمند جمع‌آوری صحیح و منظم داده‌های مرتبط و تجزیه و تحلیل دقیق داده‌هاست که از جنبه‌های کلیدی ارزشیابی محسوب می‌شوند.



ارزشیابی تعاریف مختلفی دارد که در زیر به بخشی از آن‌ها اشاره می‌شود:

- ارزشیابی برنامه عبارت است از جمع‌آوری منظم داده‌ها، تجزیه و تحلیل و انتشاراطلاعات درباره میزان موفقیت یک برنامه و برای کمک به تصمیم‌گیری.
- ارزشیابی، برآورد تاثیر و یا کیفیت یک برنامه است.
- ارزشیابی عبارت است از جمع‌آوری منظم اطلاعات دقیق درباره یک برنامه و ارائه دلایل مرتبط با نتایج و هزینه — اثر بخشی برنامه.
- هدف ارزشیابی باید بر یافته‌های معتبر، بموقع، مفید، واقعی و مناسب برای تخصیص منابع، بهبود کیفیت برنامه و پاسخگویی مقتضی، استوار باشد.

اصول فنی شناسایی روش‌های ارزشیابی برنامه‌های آموزشی

ارزشیابی برنامه‌های آموزش سرمایه‌گذاری در بورس استان قزوین شامل مراحل زیر می‌باشد:

- الف. شناسایی روش‌های ارزشیابی برنامه‌های آموزش
- ب. اجرای طرح‌های ارزشیابی برنامه
- ت. تفسیر نتایج ارزشیابی برنامه
- ث. نتیجه‌گیری از آموخته‌های حاصل از ارزشیابی برای بهبود برنامه‌ریزی‌های بعدی

بیان مساله

تحولات بسیاری که در زمینه گسترش بازار سرمایه رخ داده، سبب شده است که به آموزش سرمایه‌گذاری توجه بیشتری معطوف گردد. توجه به شاخص‌های کیفی و ارتقای کیفیت آموزش در بخش سرمایه‌گذاری، در نهایت، به تربیت سرمایه‌گذارانی می‌انجامد که از قابلیت‌های علمی و عملی کافی برای معامله در بازارهای مالی برخوردار باشند. از آنجا که سرمایه‌گذاران آموزش دیده به اشکال



مختلف در روند معاملات تأثیرگذار هستند، بنابراین، پرداختن به وضعیت آموزش این دسته از سرمایه گذاران کم اهمیت تر از گروه های مرتبط دیگر نیست. چراکه گروه هایی از آن ها، در ارتباط مستقیم با دیگر افراد علاقه مند حضور در بازار سرمایه قرار می گیرند و در صورت موفقیت شخصی خودشان، در جذب سایرین در بورس و نهایتاً در پیشرفت فرهنگ سرمایه گذاری مؤثر می باشند.

اهمیت و ضرورت تحقیق

به کارگیری شیوه های آموزشی مطلوب، فضای مناسب، امکانات کافی و سیستم نظارت و بازخوانی می تواند تضمین کننده برنامه موفق آموزشی باشد.

مطابق الگوی ارگانیستیک¹، آدمی ذاتاً موجود فعالی است و هدف از آموزش به فعل درآوردن توانایی های بالقوه او است. به منظور رسیدن به این هدف، آموزش گیرنده می باید در محیط عملی کار و ارتباط مستقیم با بازار سرمایه قرار گیرد تا بتواند خود را باور کرده و سپس با آموزش مناسب به تقویت آن و کسب تجربه عملی و مهارت کافی بپردازد.

بنابراین، پژوهشی در رابطه با نوع محیط آموزش عملی، نوع روش های آموزشی به کار گرفته شده در کارآموزی ها و کلاس های آموزشی و همچنین ارزشیابی آموزش (برای تشخیص نقاط قوت و ضعف برنامه) در موفقیت یا عدم موفقیت این برنامه های آموزشی مؤثر می باشد.

تعریف عملیاتی فرآیندهای آموزشی در پژوهش حاضر :

به تمامی فعالیتهای یادگیری و یاددهی گفته می شود که اساتید و مربیان آموزشی انجام می دهند تا موجبات افزایش کیفیت و برون داد² آموزشی گردد.

¹- Organistic

²- Out Put



روش‌ها

این مطالعه از نوع توصیفی-تحلیلی بوده و جامعه پژوهش این تحقیق، کلیه افرادی هستند که در کلاس‌های آموزشی تالار بورس استان قزوین شرکت کرده‌اند.

در این مطالعه، نمونه‌ای از سرمایه‌گذاران شامل 200 نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نامتناسب در بورس استان قزوین مورد مطالعه قرار گرفتند. اطلاعات به وسیله پرسشنامه جمع‌آوری گردید. اعتماد و پایایی علمی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ تأیید شد. آلفای کرونباخ برای این پرسشنامه برابر 0/82 قرار گرفت.

این افراد شامل 9 نفر در سطح تحصیلات دکترا، 80 نفر دانشجوی کارشناسی حسابداری، در ترم تحصیلی پنجم، 76 زن و مرد با سطح تحصیلات کارشناسی، 12 نفر با مدرک کاردانی و 20 نفر در مقطع دیپلم و 3 نفر زیر دیپلم بودند.

در هر پرسشنامه همراه با موضوعاتی که برای آن‌ها پاسخ خواسته شده بود، سه بخش مجزا وجود داشت که سؤالات آن بر اساس سنجش توانمندی عملی به صورت «موارد زیر را از استاد آموخته‌ام»، «موارد زیر را در کتاب مطالعه کرده‌ام»، «موارد زیر را در بازار عملاً انجام داده‌ام و یا از سایت‌های اینترنتی استفاده کرده‌ام» تهیه گردیده بود که این موارد با توجه به موضوعات طرح شده در کلاس‌ها مورد نظر قرار می‌گرفت. آزمون‌کنندگان با توجه به میزان درستی پاسخ یکی از رتبه‌های ضعیف، متوسط، خوب و یا عالی را به پاسخ‌های سهامداران اختصاص می‌دادند و سپس بررسی می‌کردند که همین میزان آموزش در سهامداران از چه منبعی نشأت گرفته است: درس استاد در کلاس، مطالعه کتاب‌ها، استفاده از سایت‌های اینترنتی یا هر سه؟

برای جمع‌آوری اطلاعات، اهداف پژوهش و دلایل پرسشگری کاملاً برای سرمایه‌گذاران توضیح داده شد. به این منظور، پرسشنامه‌ها در پایان هر کلاس بین دانشجویان و افراد عادی شرکت‌کننده در کلاس‌ها توزیع و پس از تکمیل جمع‌آوری گردید. در این بین کسانی که علاوه بر استاد از مطالعه



کتاب‌های معرفی شده توسط بورس قزوین یا اسلایدهای آموزشی تهیه شده توسط این تالار استفاده کرده بودند 62 نفر و استفاده‌کنندگان از سایت‌های اینترنتی 136 نفر بودند.

جدول شماره 1. توزیع فراوانی موضوعات آموزشی در بخش آموخته‌ها از استاد برحسب

ارزیابی توانمندی دانشجویان و سرمایه‌گذاران در آزمون‌های به عمل آمده (200 نفر)

ارزیابی مورد موضوعات آموزشی	ضعیف	متوسط	خوب	عالی
مفاهیم سرمایه‌گذاری	3 (1/5 درصد)	3 (1/5 درصد)	12 (6 درصد)	182 (91 درصد)
روشهای کسب درآمد از بورس	5 (2/5 درصد)	4 (2 درصد)	11 (5/5 درصد)	180 (90 درصد)
چگونگی اطلاع‌رسانی در بورس	20 (10 درصد)	8 (4 درصد)	158 (79 درصد)	14 (7 درصد)
صلاحیت مجامع	21 (10/5 درصد)	120 (60 درصد)	30 (15 درصد)	29 (14/5 درصد)
بازدهی سهام	6 (3 درصد)	7 (3/5 درصد)	9 (4/5 درصد)	178 (89 درصد)
محاسبه شاخص‌ها	132 (66 درصد)	18 (9 درصد)	26 (13 درصد)	24 (12 درصد)
چرخه عمر صنعت	118 (59 درصد)	56 (28 درصد)	20 (10 درصد)	6 (3 درصد)
حق تقدم و قیمت‌گذاری آن	146 (73 درصد)	53 (26/5 درصد)	1 (0/5 درصد)	0
حجم مبنا	162 (81 درصد)	28 (14 درصد)	9 (4/5 درصد)	1 (0/5 درصد)
قوانین و مقررات	136 (68 درصد)	63 (31/5 درصد)	1 (0/5 درصد)	0



جدول شماره 2. توزیع فراوانی موضوعات آموزشی در بخش آموخته‌ها از کتابهای معرفی شده توسط بورس برحسب ارزیابی توانمندی دانشجویان و سرمایه‌گذاران در آزمون‌های به عمل آمده (62 نفر)

ارزیابی مورد موضوعات آموزشی	ضعیف	متوسط	خوب	عالی
مفاهیم سرمایه گذاری	2 (3/2 درصد)	15 (24/2 درصد)	40 (64/5 درصد)	5 (8/1 درصد)
روش‌های کسب درآمد از بورس	20 (32/3 درصد)	37 (59/7 درصد)	3 (4/8 درصد)	2 (3/2 درصد)
چگونگی اطلاع رسانی در بورس	60 (96/8 درصد)	2 (3/2 درصد)	0	0
صلاحیت مجامع	3 (4/8 درصد)	30 (48/4 درصد)	19 (30/7 درصد)	10 (16/1 درصد)
بازدهی سهام	5 (8/1 درصد)	11 (17/7 درصد)	32 (51/6 درصد)	14 (22/6 درصد)
محاسبه شاخص‌ها	45 (72/5 درصد)	5 (8/1 درصد)	12 (19/4 درصد)	0
چرخه عمر صنعت	2 (3/2 درصد)	51 (82/3 درصد)	7 (11/3 درصد)	2 (3/2 درصد)
حق تقدم و قیمت گذاری آن	3 (4/8 درصد)	19 (30/64 درصد)	39 (62/9 درصد)	1 (1/66 درصد)
حجم مبنا	11 (17/7 درصد)	44 (71 درصد)	4 (6/5 درصد)	3 (4/8 درصد)
قوانین و مقررات	22 (30/5 درصد)	12 (19/4 درصد)	23 (37/0 درصد)	5 (8/1 درصد)



جدول شماره 3. توزیع فراوانی موضوعات آموزشی در بخش آموخته‌ها از سایت‌های اینترنتی معرفی شده توسط بورس و کار عملی برحسب ارزیابی توانمندی دانشجویان و سرمایه‌گذاران در آزمون‌های به عمل آمده. (136 نفر)

ارزیابی مورد	ضعیف	متوسط	خوب	عالی
موضوعات آموزشی				
مفاهیم سرمایه‌گذاری	5 (3/7 درصد)	32 (23/5 درصد)	99 (72/8 درصد)	0
روشهای کسب درآمد از بورس	1 (0/7 درصد)	10 (7/4 درصد)	100 (73/5 درصد)	25 (18/4 درصد)
چگونگی اطلاع‌رسانی در بورس	0	1 (0/7 درصد)	5 (3/7 درصد)	130 (95/6 درصد)
صلاحیت مجامع	98 (72 درصد)	37 (27/3 درصد)	1 (0/7 درصد)	0
بازدهی سهام	11 (8 درصد)	10 (7/4 درصد)	89 (65/4 درصد)	26 (19/2 درصد)
محاسبه شاخص‌ها	112 (82/3 درصد)	12 (8/8 درصد)	10 (7/4 درصد)	2 (1/5 درصد)
چرخه عمر صنعت	16 (11/7 درصد)	30 (22 درصد)	78 (57/8 درصد)	12 (8/8 درصد)
حق تقدم و قیمت‌گذاری آن	116 (85/3 درصد)	8 (5/9 درصد)	7 (5/1 درصد)	5 (3/7 درصد)
حجم مبنا	83 (61 درصد)	33 (24/2 درصد)	18 (13/3 درصد)	2 (1/5 درصد)
قوانین و مقررات	78 (57/3 درصد)	48 (35/2 درصد)	9 (6/8 درصد)	1 (0/7 درصد)

فروض صفر و فروض ادعا در این تحقیق بدین صورت می‌باشد:

H0: فرض صفر (فرض ادعا): شرکت در کلاس‌های تالار قزوین بر میزان یادگیری

شرکت‌کنندگان تاثیر داشته و اثربخش می‌باشد.

H1: شرکت در کلاس‌های تالار قزوین بر میزان یادگیری شرکت‌کنندگان تاثیری نداشته و

اثربخش نمی‌باشد.



H0: فرض صفر (فرض ادعا): مطالعه کتابهای بورسی و اسلایدهای آموزشی بر میزان یادگیری شرکت کنندگان تاثیر داشته و اثربخش می باشد.

H1: مطالعه کتابهای بورسی و اسلایدهای آموزشی بر میزان یادگیری شرکت کنندگان تاثیری نداشته و اثربخش نمی باشد.

H0: فرض صفر (فرض ادعا): کار با سایتهای اینترنتی بر میزان یادگیری شرکت کنندگان تاثیر داشته و اثربخش می باشد.

H1: کار با سایتهای اینترنتی بر میزان یادگیری شرکت کنندگان تاثیری نداشته و اثربخش نمی باشد.

نتایج

- در این تحقیق با توجه به ضرایب همبستگی به دست آمده هر سه فرض ادعا پذیرفته می شود.
- 1- این ارزیابی توانمندی عملی دانشجویان با آموخته های دانشجویان از استاد ارتباط معنی داری از نوع همبستگی مثبت دیده شد.
 - 2- سایر یافته های پژوهش نشان داد که توانمندی عملی دانشجویان با انجام دادن مهارت عملی توسط آن ها ارتباط معنی داری از نوع همبستگی مثبت وجود دارد.
 - 3- توانمندی عملی دانشجویان با مطالعه کتاب های معرفی شده توسط بورس و اسلایدهای آموزشی بورس قزوین ارتباط معنی داری از نوع همبستگی مثبت وجود دارد.
- شدت همبستگی مثبت در استفاده از استاد در بیشترین حد و سپس استفاده از سایت اینترنتی قرار دارد. مطالعه کتاب و جزوات نیز سومین مرتبه اثربخشی را گزارش می کند.
- توانمندی های دانشجویان در موضوعات آموزشی مورد بررسی در هر سه گروه مورد مطالعه متفاوت بود؛ همچنین بین آموخته های دانشجویان از استادان و توانمندی های آنان در کار عملی با



بازار سرمایه، استفاده از بانک‌های اطلاعاتی و سایت‌های اینترنتی، رابطه معنی‌دار مشاهده شد. بیشترین میزان اثربخشی آموزشی از تدریس استاد در کلاس به دست آمده، سپس استفاده از سایت‌های اینترنتی و در آخر استفاده از کتاب و جزوه.

میزان این اثر بخشی هنگامی به بیشترین حد خود رسیده که سرمایه‌گذاران علاوه بر حضور در کلاس مطالعه کتاب، کار عملی با سایت‌های اینترنتی و مطالعه اسلایدهای آموزشی را توأم انجام داده‌اند. یافته‌های دیگر پژوهش در بین شرکت‌کنندگان در کلاس‌ها نشان داد که توانمندی عالی و خوب نسبت به دو ارزیابی ضعیف و متوسط از رقم بالاتری برخوردار بوده است. موضوعات «محاسبه شاخص‌ها»، «چرخه عمر صنعت»، «حق تقدم و قیمت آن» و «حجم مبنا»، در طرح درس‌ها، نمرات ضعیف‌تری را به خود اختصاص داده‌اند و موضوعات «آشنایی با مفاهیم سرمایه‌گذاری»، «آشنایی با روش‌های کسب درآمد از بورس»، «آگاهی از نحوه اطلاع رسانی»، صلاحیت مجامع و بازدهی سهام نمرات بالاتری را نشان می‌دادند.

پیشنهادهای

1- پیشنهاد می‌گردد در برگزاری کلاس‌های آموزشی در موارد زیر بررسی‌های بیشتری

صورت گیرد:

الف) شناسایی فرآیندهای مطلوب آموزشی

ب) ارتقاء فرآیندهای جاری آموزشی در سطح کلاس‌های آموزشی برای عموم مردم و در سطح

دانشگاه‌ها

ج) ابداع، اصلاح فرآیندها، تجهیزات و دستگاه‌ها و لوازم کمک آموزشی.

د) توجه به فرآیندهای آموزشی در حال اجراء در دانشگاه‌های و موسسات آموزش عالی کشور به

منظور رفع مشکلات آن‌ها



ه) شناسائی و طراحی فرآیندهای جدید آموزشی و معرفی آن به عنوان الگو در سطح کلاس‌های آموزشی مناطق و در صورت امکان دانشگاه‌ها
و) ایجاد بازار برای ارائه و تبادل خدمات آموزشی
همچنین پیشنهاد می‌گردد در مراحل بعدی فرآیندهای اخذ شده با فرآیند استاندارد مقایسه گردد و به هر یک از فرآیندها نمره‌ای اختصاص یابد تا نهایتاً فرآیند مطلوب آموزشی با بیشترین درجه اثربخشی مشخص گردد.

2- پیشنهاد ایجاد یک جشنواره آموزشی برای افراد مرتبط و دخیل

پیشنهاد می‌شود برای شناسائی و معرفی فرآیندهای آموزشی مطلوب در سطح کشوری، دانشگاهی و همچنین نوآوری، ابداع و معرفی فرآیندهای جدید به منظور ارتقاء آموزش سرمایه‌گذاری، هر ساله یک جشنواره آموزشی برگزار گردد.

3- در دانشگاه‌ها برای رشته‌های مختلف مالی و اقتصادی حداقل درس اختیاری بورس گذاشته شود.

بحث

در ابتدا به این مساله می‌پردازیم که دلیل آزمون ما از آموزش دیدگان به منظور سنجش اثربخشی آموزش‌ها بدین صورت بوده است که استفاده از شیوه‌های خودسنجی، به گونه‌ای که خود افراد میزان توانایی‌های خود را ابراز نمایند، گرچه ممکن شیوه‌ای کارآمد باشد ولی از محدودیت‌هایی از جمله سوگیری¹ در پاسخ‌ها برخوردار می‌باشد. مثلاً هنگامی که فرد در مورد پاسخ خود مطمئن

¹ - Bias



نیست، عده‌ای محتاطانه پاسخ را انتخاب می‌کنند و عده‌ای دیگر شیوه‌های مخاطره‌آمیزتر را در پیش می‌گیرند. پس ما امر سنجش توانایی افراد را به عهده خود آن‌ها قرار نداده و ناگزیر از انجام آزمون شدیم.

همان‌گونه که در بخش نتایج ارائه گردید، به نظر می‌رسد آموزش بعضی از موضوعات طرح درسی، کافی نبوده، روند ارائه پاسخ‌ها ضعیف بوده است. همچنین باید اشاره کرد که اگر یادگیرنده‌ها با فرآیندهای مختلف یادگیری و یاددهی مخصوصاً با کار عملی روبرو شوند، یقیناً توان بیشتری در اداره موارد مواجه شده در خود احساس می‌کنند. این مساله را از کار با دانشجویانی که به‌عنوان مثال در کلاس‌های دانشگاه به عنوان تکلیف درسی اقدام به خرید و فروش مجازی یا By Paper سهام نمودند، دریافتیم. بنابراین، با توجه به نتایج تحقیق مورد اشاره و از آنجا که بین توانمندی دانشجو و موضوعات آموزشی تفاوت معنی‌داری به دست آمده است، توجه به برطرف کردن نقاط ضعف آموزش موضوعات درسی خاص و تقویت نقاط قوت لازم به نظر می‌رسد.

با توجه به اینکه در این تحقیق نمره توانمندی دانشجو در برنامه آموزش با عوامل آموزشی ارتباط داشته و نتایج نشان داد که، آموخته‌های دانشجو از استاد بیشترین میزان بوده است. بنابراین، ضرورت توجه به محیط کارآموزی و داشتن شرایط مناسب آموزشی برای ارتقای کیفیت آموزش احساس می‌شود.

از طرف دیگر، بر اساس یافته‌های پژوهش که مشخص شد توانمندی دانشجو در کار عملی بورس با آموخته‌های آنان از استاد ارتباط دارد، می‌توان به اهمیت نقش استاد در بالا رفتن توانمندی دانشجویان اشاره نمود. که این مساله به شدت بر لزوم آموزش و توانمندسازی مربیان و اساتید سرمایه‌گذاری صحنه می‌گذارد.

در بخش دیگری از مطالعه، درصد پایینی از دانشجویان و سرمایه‌گذاران قادر به تحلیل بازار و درک مفاهیم بوده‌اند. این عده یا به صورت کامل در کلاس‌ها شرکت نکرده‌اند و یا کل فرآیند



یاددهی برای آن‌ها به صورت آموزش نظری ارائه شده و آموزش‌های عملی کمتر با بحث و توضیح کافی همراه بوده است.

با توجه به نتایج پژوهش لازم است در نحوه آموزش‌دهی موضوعات درسی که توانمندی دانشجویان و سرمایه گذاران در آن ضعیف گزارش شده، بازنگری و اصلاحاتی انجام گیرد و محیط عملی آموزش را به نحوی اصلاح نمایند که امکان دستیابی به مهارت‌های مورد نیاز فراهم گردد و تأمین نیازهای آموزشی عملی دانشجویان و سایر سرمایه گذاران در برنامه‌ریزی‌های آتی دانشگاه و تالار بورس منظور گردد.



ارزیابی آموزش سرمایه گذاران در بورس های استانی

دکتر پرویز پیری



مقدمه

- یکی از دلایل اصلی مشارکت اندک مردم در بازار سرمایه، عدم آگاهی آنان از چگونگی فعالیت در این بازار و به طور کلی دانش عمومی اندک جامعه از مفاهیم و کارکرد بازار اوراق بهادار است.
- طرح و اجرای آموزش‌های مؤثر که بتواند آگاهی لازم را به سرمایه‌گذاران منتقل کرده و آنان را آگاهانه به بازار سرمایه وارد نماید، از مسائل ضروری بازار است.
- حضور گسترده مردم در بازار سرمایه در صورتی که با شناخت و آگاهی آنان همراه باشد، پس‌اندازهای کوچک را انباشته کرده و به سوی سرمایه‌گذاری‌های مولد هدایت می‌کند.
- در این مقاله به ارزیابی آموزش‌های انجام شده و اثر آن‌ها در فرآیند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران در تالارهای استانی پرداخته می‌شود.

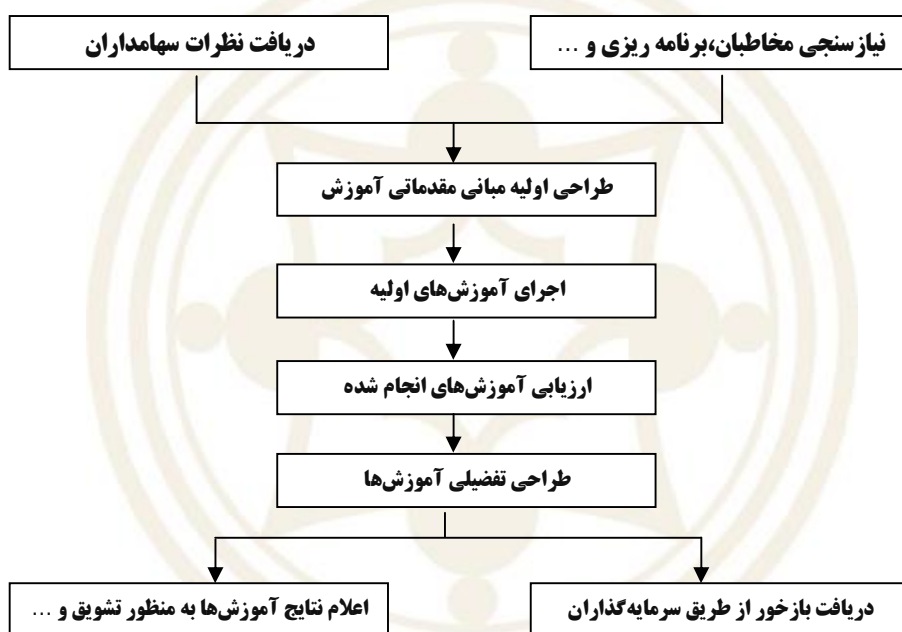
مروری بر ادبیات موضوعی آموزش سرمایه‌گذاران

- تحقیقات قابل ملاحظه‌ای طی سال‌های اخیر در خصوص بازار بورس و مسائل مرتبط با آن انجام شده است. اما آنچه بیشتر به چشم می‌خورد، تحقیقاتی است که بازار بورس را از دیدگاه سرمایه و یا قوانین مربوطه بررسی کرده اند.
- یکی از ویژگی‌های حرکت به سمت توسعه اقتصادی این است که مجموعه اقتصاد بتواند منابع پس‌اندازها را به سوی سرمایه‌گذاری مورد نیاز اقتصاد ملی و در صورت مازاد به سوی سرمایه‌گذاری‌های خارجی هدایت کند.
- وجود بورس اوراق بهادار و حتی بورس‌های منطقه‌ای (تا زمان مهیا شدن شرایط بورس الکترونیکی) می‌تواند در جهت دستیابی به اهداف توسعه‌ای کشور و بسط فرهنگ سهامداری و سرمایه‌گذاری بسیار مفید باشد.



- به این ترتیب، اهمیت موضوع آموزش سرمایه‌گذاران با توجه به واگذاری سهام عدالت و نقش تالارهای منطقه‌ای در بسط فرهنگ سرمایه‌گذاری بیش از پیش پررنگ‌تر می‌شود.

سیستم آموزش بازار سرمایه



مسئول آموزش کیست؟

- فرهنگ‌سازی در بازار سرمایه، فرآیندی بلند مدت را پیش رو می‌بیند و نیازمند تدوین و اجرای طرح‌هایی با گستره زمانی طولانی است.
- از سوی دیگر بسط و تعمیق فرهنگ بازار سرمایه، هر چند نهادهای فعال در این بازار و در نهایت کل اقتصاد جامعه را منتفع می‌سازد، نباید با رویکردی انتفاعی نگریده شود.



- آموزش‌های تخصصی و حرفه‌ای در حوزه بازار سرمایه برخلاف فرهنگ‌سازی، از آن رو که طیف خاصی از جامعه و نه کل آن را مخاطب قرار می‌دهد و دامنه زمانی بسیار کوتاه تری را دربردارد و می‌تواند با اهداف انتفاعی صورت گیرد، توسط بخش خصوصی قابل ارایه است.
- هر چند انجام چنین آموزش‌هایی نیز بی‌نیاز از نظارت سازمان و شرکت بورس و اوراق بهادار نیست و وجود مجوز برای متقاضیان ارایه چنین آموزش‌هایی ضروری به نظر می‌رسد.

تجربه کشورهای موفق

اقداماتی که در راستای آموزش سرمایه‌گذاران توسط کمیسیون بورس اوراق بهادار آمریکا انجام می‌شود به شرح زیر است:

- راه‌اندازی یک صفحه ویژه در وب سایت SEC با هدف ارایه امکان جستجو در پایگاه داده‌ها و پاسخ به پرسش‌های رایج سرمایه‌گذاران.
- انتشار چندین نشریه با هدف معرفی ابزارهای مالی جدید، راهبردهای مناسب و دیگر مطالب مرتبط با سرمایه‌گذاری.
- ارایه سرویس‌های دوسویه آزمون و محاسبه آزمایشی سرمایه‌گذاری در اینترنت.
- دادن هشدارهای لازم به سرمایه‌گذاران.
- برگزاری دوره‌های آموزشی برای آشنایی بزرگسالان با شیوه‌های خاص کلاهبرداران.
- برگزاری دوره‌های آموزشی در دبیرستان‌ها و دانشگاه‌ها.
- برگزاری سمینارهای بزرگ آموزشی.
- انتشار نشریات آموزشی رایگان برای سرمایه‌گذاران.
- ایجاد خط تلفن رایگان برای راهنمایی سرمایه‌گذاران بدون نیاز به پرداخت عوارض.
- پاسخ‌گویی شخصی به مراجعان و افرادی که به هر صورت با NYSE تماس برقرار می‌کنند.



ادامه تجربه کشورهای موفق

وظایف واحد آموزش کمیسیون اوراق بهادار مالزی عبارت است از:

- برگزاری سمینار، کارگاه آموزشی و برنامه‌های آموزشی ویژه مدیران، واسطه‌های مالی و سرمایه‌گذاران جزء.
- برگزاری برنامه‌های آموزش تکمیلی و تخصصی ویژه افراد دارای مجوز فعالیت در بازار سرمایه.
- برگزاری برنامه‌های آموزشی ویژه کارکنان کمیسیون اوراق بهادار در محیط کار یا در منزل.
- برگزاری آزمون اعطای مجوز فعالیت در بازار سرمایه.
- آموزش سرمایه‌گذاران در خصوص حقوق متعلق به سرمایه‌گذاران بازار سرمایه.
- ارتقای فرهنگ سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه در میان عموم مردم از طریق نصب تابلوهای نمایشی و توزیع مواد و ابزارهای آموزشی.

روش تحقیق، جامعه و نمونه آماری

- روش تحقیق: پیمایشی
- ابزار تحقیق: پرسشنامه
- جامعه‌ی آماری پژوهش: کلیه سهامداران در کلیه مناطق شرکت بورس اوراق بهادار در سراسر کشور
- نمونه آماری: یکی از پنج روز کاری هفته به طور تصادفی با تعداد 140 نفر



فرضیات تحقیق، تحلیل آماری و آزمون فرضیه‌ها

- فرضیه اول: بین ارائه آموزش به سهامداران (مخصوصاً سهامداران مبتدی) و موفقیت سرمایه‌گذاری آنان رابطه همبستگی مستقیم وجود دارد (H1).
- فرضیه دوم: تالارهای استان‌ها در آموزش سرمایه‌گذاران موفق بوده‌اند (H1).
- فرضیه سوم: مراجعه حضوری سهامداران شهرستانی به تالارهای شهرستان‌ها در موفقیت سرمایه‌گذاران تاثیر با اهمیتی دارد (H1).

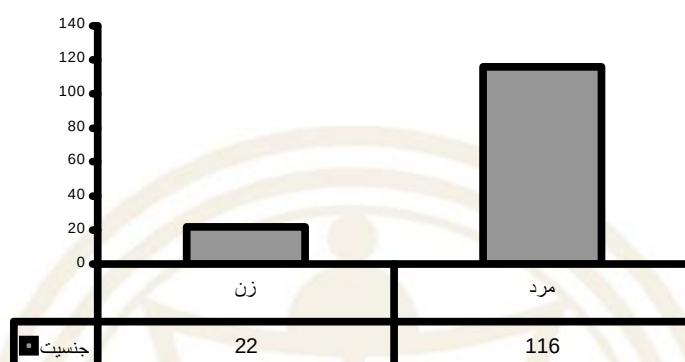
تحلیل آمار توصیفی

جدول 1- آمار توصیفی

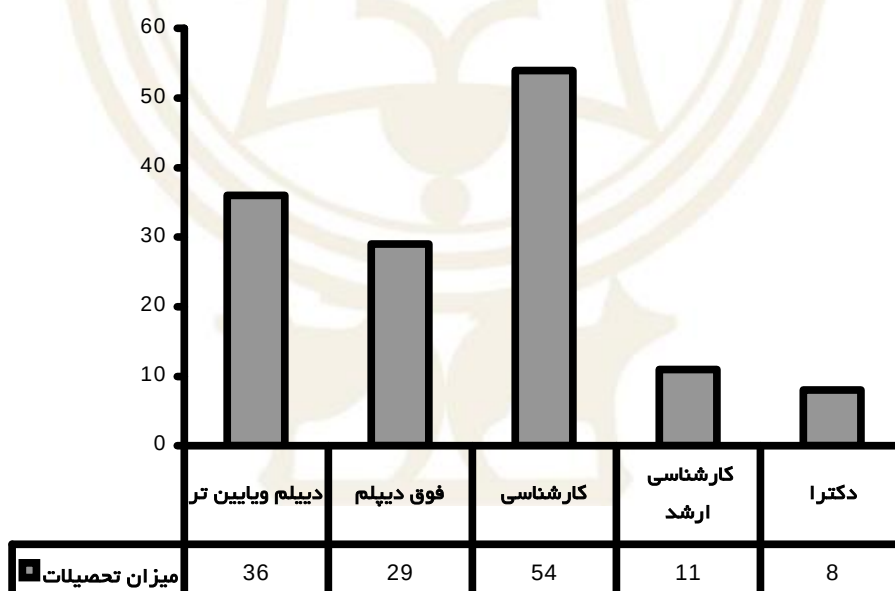
عنوان	تعداد مشاهده	میانگین	انحراف استاندارد
آموزش سرمایه‌گذاران مبتدی	691	2.55716	.958934
موفقیت تالارها در آموزش	501	2.61677	.969968
اثر مراجعه حضوری در موفقیت سرمایه‌گذار	313	2.72204	.994887



نمودار 1 - مراجعین به تالارهای استانی از نظر جنسیت

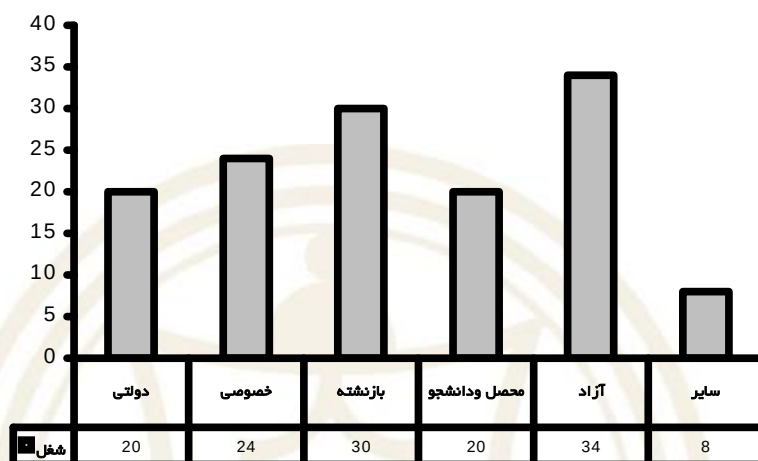


نمودار 2- میزان تحصیلات مراجعین به تالارهای استانی

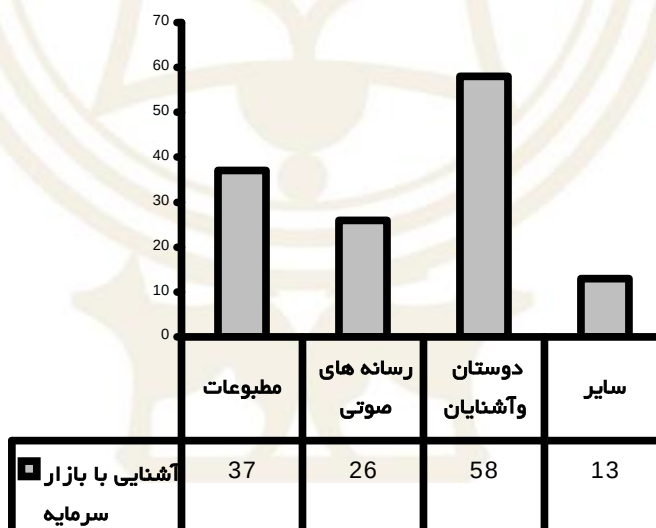




نمودار 3- شغل مراجعین به تالارهای مناطق

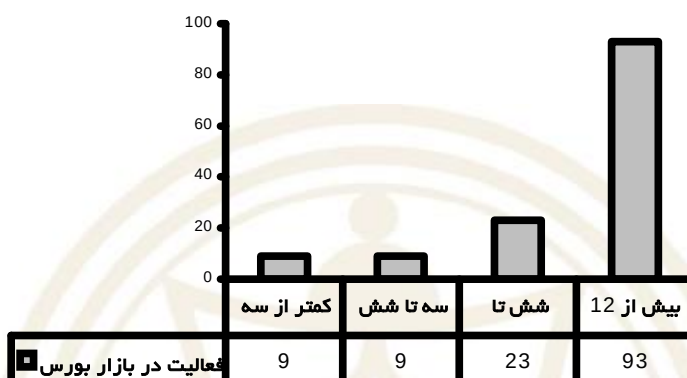


نمودار 4- نحوه آشنایی سهامداران با بازار سرمایه

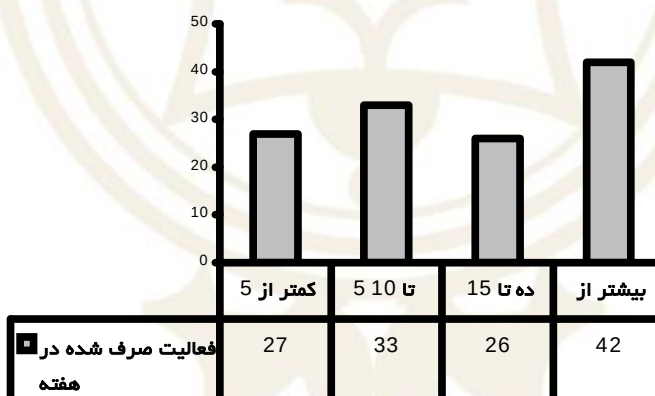




نمودار 5- سوابق سهامداری و فعالیت در تالارهای منطقه ای



نمودار 6- فعالیت صرف شده در طول هفته





آزمون فرضیات تحقیق

جدول 2- نتایج آزمون فرضیه‌ها

عنوان متغیر	95% بازده اطمینان		اختلاف میانگین	آماره t	معنی داری	نتیجه آزمون فرضیه‌ها
	حد اقل	حد اکثر				
آموزش سرمایه گذاران مبتدی	48554.	62879.	557164.	15.273	000.	تایید H1
موفقیت تالارها در آموزش	53163.	70191.	616766.	14.233	000.	تایید H1
اثر مراجعه حضوری در موفقیت سرمایه گذاران	61140.	83269.	722045.	12.840	000.	تایید H1

جدول 3- ضریب همبستگی اسپیرمن بین متغیرهای تحقیق

عنوان	پارامتر	اثر مراجعه حضوری	موفقیت تالارها در آموزش	آموزش سرمایه گذاران مبتدی
آموزش سرمایه گذاران مبتدی	ضریب همبستگی	0.790	0.875	1.000
	سطح معنی داری			.
	تعداد	313	501	691
موفقیت تالارها در آموزش	ضریب همبستگی	0.862	1.000	0.875
	سطح معنی داری	0.000	.	0.000
	تعداد	313	501	501
اثر مراجعه حضوری در موفقیت سرمایه گذار	ضریب همبستگی	1.000	0.862**	0.790
	سطح معنی داری	.	0.000	0.000
	تعداد	313	313	313



نتیجه گیری

* فرهنگ سازی و آموزش مفاهیم، کارکرد و ارکان بازار سرمایه در جامعه ایران که برخلاف سابقه فعالیت قریب به 40 ساله بورس اوراق بهادار، تنها نزدیک به 4 درصد از جمعیت 70 میلیونی آن سهامدار هستند، یک ضرورت است.

* به این ترتیب از یک سو، توسعه بازار سرمایه به عنوان ابزار گردآورنده پس اندازهای خرد و هدایت آنها به سوی شرکت های سرمایه پذیر و دارایی های مالی، بدون فرهنگ سازی و ارتقای دانش عمومی و آشناسازی جامعه با بازار ممکن نخواهد بود. فرهنگ سازی از آن رو که اهدافی غیرانتفاعی و بلند مدت همچون ورود آگاهانه مردم به بازار سرمایه، جلوگیری از سوءاستفاده های احتمالی، اصلاح رفتار سهامداران و بهبود عملکرد واسطه های مالی را دنبال می کند، توسط بخش خصوصی که اصالتی انتفاعی دارد انجام ناشدنی است و در ساختار جدید بازار سرمایه تنها نهادی که صلاحیت پذیرش مسوولیت آن را دارد، سازمان و حتی شرکت بورس و اوراق بهادار تهران است.

* هر چند ارائه آموزش های حرفه ای و پیشرفته در بازار سرمایه توسط بخش خصوصی امکان پذیر است و ضرورتی به حضور اجرایی سازمان بورس در این عرصه نیست، اما نقش نظارتی این سازمان در این زمینه نیز الزام آور است.

* بسط و تعمیق فرهنگ بازار سرمایه هر چند نهادهای فعال در این بازار و در نهایت کل اقتصاد جامعه را منتفع می سازد، نباید با رویکردی انتفاعی نگریده شود.

* در صورتی که فرهنگ سازی رویکردی انتفاعی داشته باشد، به بازاریابی برای اوراق بهادار خاص یا خدمات واسطه های مالی تنزل خواهد یافت و به جای تعمیق دانش عمومی و دعوت به حضور آگاهانه مردم در بازار سرمایه به تحریک احساسی آنان خواهد پرداخت. بنابراین فرهنگ سازی و آموزش مفاهیم پایه بازار، سرمایه نقشی حساس در اقتصاد کل کشور ایفا می کند و این کار باید به صورت درست و صحیح صورت گیرد.



* در این راستا استفاده از تجربه کشورهای موفق در بازار سرمایه می‌تواند به عنوان ضرورتی انکارناپذیر برای بورس‌های در حال توسعه قلمداد شود، ضمن آن‌که نباید مسئولیت خطیر صدا و سیما و مطبوعات در فرهنگ سازی و آموزش و شناساندن بورس و سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه را نادیده گرفت.



آموزش سرمایه گذاران

دکتر شهناز مشایخ

سیده محبوبه جعفری



چکیده

آموزش را می‌توان یکی از اصلی‌ترین پایه‌های توسعه دانست. آموزش سرمایه‌گذاران نیز از آن جهت دارای اهمیت است که می‌تواند به صورت مستقیم و غیر مستقیم در توسعه بازار سرمایه ایفای نقش نماید. سرمایه‌گذاران موجود و بالقوه مهمترین رکن نرم‌افزاری بازار سرمایه به حساب می‌آیند. بدیهی است ارتقای دانش و سواد مالی در آن‌ها به توسعه و کارایی بازار سرمایه کمک شایانی می‌نماید. از این روست که بورس اوراق بهادار در بسیاری از کشورهای دنیا برنامه‌های جامعی را برای آموزش سرمایه‌گذاران خود پیاده کرده است. مقاله حاضر نتایج تحقیقی در این رابطه را ارائه می‌دهد.

مقدمه

در نوامبر سال 2000، کمیته بازارهای نوظهور IOSCO پروژه جدیدی را در رابطه با آموزش سرمایه‌گذاران آغاز کرد. هدف اصلی پروژه مذکور این بود که علاوه بر حفظ برنامه‌های موجود آموزش سرمایه‌گذاران دلایل این که چرا قانون‌گذاران در امر آموزش سرمایه‌گذاران پیشقدم و مشتاق هستند و این که از چه منابع مالی می‌توانند استفاده نمایند و در بررسی شکایات از چه روش‌هایی باید استفاده کنند و نیز ریسک‌های مورد نظر در این حیطه را بیان نماید.

کمیته برای این منظور پرسشنامه‌ای طراحی کرد. 33 نفر از اعضای عضو کمیته بازارهای نوظهور که حدود نیمی از اعضای آن هستند، به این پرسشنامه پاسخ دادند. سایر اعضا در این حیطه اقدامی انجام نداده بودند. لذا در تعمیم نتایج باید دقت کرد. در این بخش خلاصه‌ای از پرسشنامه مذکور ارائه می‌شود.

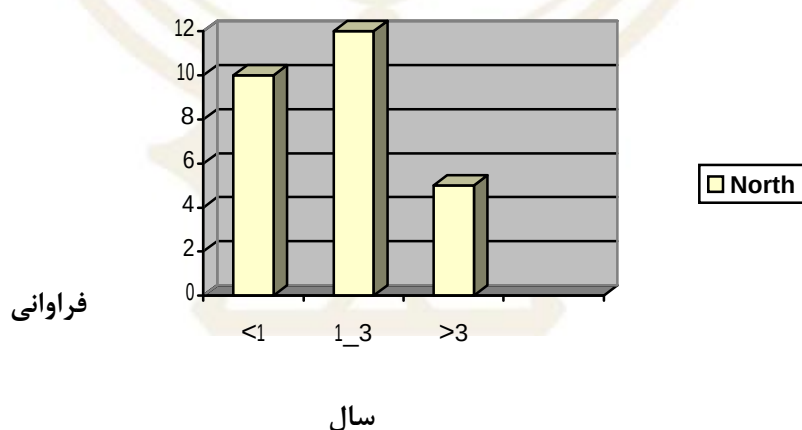
27 نفر از 33 نفر اعضا که اکثریت 82% را شامل می‌شد، برنامه آموزشی برای سرمایه‌گذاران خود طراحی و در حال اجرا بودند. سایرین هیچ برنامه آموزشی برای سرمایه‌گذاران خود نداشتند. علاوه



در این تحقیق میدانی معلوم شد که حداقل 40% از اعضای قانونگذار در کمیته، یک برنامه آموزشی برای سرمایه‌گذاران خود داشتند.

قدمت برنامه‌های آموزشی یکی از پرسش‌های مطرح شده بود. در پاسخ به پرسش مطرح شده پیرامون این موضوع، 12 نفر از 27 نفر یعنی حدود 40% از اعضا بیان کردند که برنامه آموزش سرمایه‌گذاران برای مدت بیشتر از 3 سال دارند. 37% از اعضا برنامه آموزشی بین 1-3 سال و 5 عضو نیز برنامه آموزش خود را تازه شروع کرده بودند. پاسخ‌ها نشان داد تعداد برنامه‌های آموزشی طی 3 سال گذشته دو برابر شده است. این امر نشان دهنده رشد آگاهی در میان اعضای کمیته پیرامون نیاز و منافع مربوط به برنامه‌های آموزش سرمایه‌گذاران است. نمودار زیر قدمت برنامه‌های آموزشی بین اعضا را نشان می‌دهد. در این نمودار محورهای افقی و عمودی به ترتیب بیانگر سالهای قدمت برنامه‌ها و فراوانی اعضا می‌باشند.

نمودار شماره 1- قدمت برنامه‌ها آموزشی





برای پیاده‌سازی و اجرای برنامه‌های آموزشی می‌توان انگیزه‌های مختلفی را در نظر گرفت. یکی از مهمترین انگیزه‌ها در این بین را می‌توان الزامات قانونی دانست. 9 نفر از 27 عضو پاسخ دهنده یعنی حدود 33% معتقد بودند الزام قانونی عامل اصلی در تدوین چنین برنامه‌هایی است. در پاکستان برنامه آموزش سرمایه‌گذاران در فرایند ایجاد قانون اوراق بهادار بود. با این حال، اکثر برنامه‌های آموزش سرمایه‌گذاران یعنی در حدود 67% تحت الزامات قانونی حمایت از سرمایه‌گذاران طراحی شده بود. بنابراین، اعضا انتظار دارند حتی در صورت نبود الزامات قانونی نیز، برنامه‌هایی برای آموزش برای سرمایه‌گذاران طراحی گردد.

بررسی دلیل اصلی طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی میان اعضا از موارد مهمی است که می‌تواند در یافتن عامل اصلی و انگیزه غالب در تدوین چنین برنامه‌ای به استفاده‌کنندگان کمک کند. در بررسی به عمل آمده علاوه بر الزامات قانونی که در اکثر کشورها تحت قانون اوراق بهادار وجود دارد، دلایل دیگری نیز ممکن است برای تدوین و برپایی چنین برنامه‌هایی مورد نظر باشد. موارد زیر را می‌توان از جمله این دلایل دانست:

- 1- مشارکت عمومی در توسعه و رشد بازار
 - 2- توسعه درک سرمایه‌گذار از نقش قانونگذار
 - 3- ارتقای سواد مالی و سرمایه‌گذاری بین سرمایه‌گذاران جدید و اقلیت
 - 4- کمک به سرمایه‌گذاران در انتخاب فرصت‌های سرمایه‌گذاری
 - 5- افزایش درک عموم نسبت به حقوق و وظایفشان
 - 6- استفاده از شکایات سرمایه‌گذاران جهت حداکثر کردن اهرم منابع قانون‌گذاران
- سوال مربوط به شناخت دلایل تدوین و برپایی برنامه‌ها دو وجه دارد. در بعد اول، هدف شناسایی دلایلی است که باعث ایجاد برنامه‌های آموزشی شده است و بعد دیگر آن، ارزیابی اهمیت و اولویت‌بندی دلایل فوق می‌باشد.



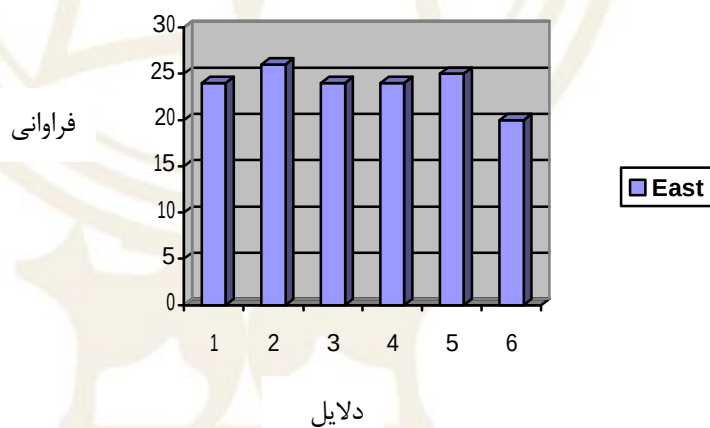
حدود 97% از اعضا، یعنی 26 نفر از 27 پاسخ، توسعه درک سرمایه‌گذار از نقش قانون‌گذار را به عنوان یکی از مهمترین دلایل تلقی کردند.

افزایش درک عموم نسبت به حقوق و وظایفشان از سوی 93% درصد از اعضا یعنی 25 نفر عامل مهم دیگری عنوان شد.

مشارکت عموم در توسعه و رشد بازار، ارتقای سواد مالی و سرمایه‌گذاری بین سرمایه‌گذاران جدید و اقلیت و کمک به سرمایه‌گذاران در انتخاب فرصت‌های سرمایه‌گذاری از سوی 24 عضو یعنی حدود 89% از اعضا و استفاده از شکایات سرمایه‌گذاران جهت حداکثر کردن اهرم منابع قانونگذاران دلیل عنوان شده از سوی 20 نفر یعنی حدود 74% از اعضا بود.

در هند، الزام قانونی انگیزه اصلی برنامه‌های آموزش سرمایه‌گذاران است. نمودار آماری زیر جهت ارزیابی سطح اهمیت دلایل مذکور ارائه شده است. محورهای افقی و عمودی این نمودار به ترتیب بیانگر دلایل عنوان شده و فراوانی اعضا می‌باشد.

نمودار شماره 2- دلایل تدوین برنامه



تجزیه و تحلیل آماری نشان می‌دهد که رشد سواد سرمایه‌گذاری و مالی در بین سرمایه‌گذاران بومی، افزایش آگاهی سرمایه‌گذاران از حقوق و وظایف خود و مشارکت عموم در رشد و توسعه بازار



دلایل اصلی مورد نظر قانونگذاران در وضع برنامه‌های آموزشی است. این مسئله با هدف دستیابی به بازارهای عمیق تر و گسترده‌تر و کارا تر از آنچه در حال حاضر در بسیاری از اقتصادهای نوپا وجود دارد، هماهنگ است. توسعه درک سرمایه‌گذار از نقش قانون‌گذار و کمک به سرمایه‌گذاران در انتخاب فرصت‌های سرمایه‌گذاری به عنوان دومین دلیل قرار دارد. استفاده از شکایات سرمایه‌گذاران جهت حداکثر کردن اهرم منابع قانون‌گذاران به عنوان کم‌مربوط‌ترین مورد در بین اکثر پاسخ‌دهندگان مطرح گردید. این امر نشان می‌دهد که بسیاری از قانون‌گذاران عضو کمیته از شکایات سرمایه‌گذاران استفاده زیادی نمی‌نمایند. دلیل این امر نیز آن است که زیر ساخت‌های لازم مانند اینترنت را در اختیار ندارند.

با توجه به اهمیت تدوین و برپایی چنین برنامه‌های آموزشی برای سرمایه‌گذاران نحوه تامین منابع این برنامه‌ها از دغدغه‌های مهم طراحان و مجریان آن به حساب می‌آید. در پرسش از اعضا در مورد منابع تخصیص یافته از سوی آن‌ها 9 نفر از 27 نفر اعضا به علت در دسترس نداشتن بانک اطلاعاتی لازم برای پاسخ به چنین پرسشی پاسخ ندادند. بسیاری از اعضا، کادر اداری که به صورت تمام وقت در برنامه‌های آموزشی شرکت کنند، در اختیار نداشتند. در اطلاعات ارائه شده از سوی 18 تن از پاسخ‌دهندگان، تعداد کادر اداری درگیر در برنامه‌های آموزشی 55 - 1 نفر عنوان شد. در مالزی 55 نفر از کارکنانی که در این برنامه‌ها فعالیت می‌کردند از سوی کمیسیون بورس مالزی تامین مالی نمی‌شدند. در سایر بورس‌ها کمتر از 10 کارمند در آموزش سرمایه‌گذاری مشارکت داشتند. در بلغارستان تعداد نسبتاً زیادی از کادر اداری شرکت‌کننده در برنامه‌های آموزش سرمایه‌گذاران از سوی پروژه VSAID تامین مالی می‌شدند. بسیاری از قانون‌گذاران خاطر نشان کردند که کمتر از 15 - 10 درصد از کادر اداری در آموزش سرمایه‌گذاران مشارکت دارند. از نظر مالی، مخارجی بین 800.000 - 23.000 دلار آمریکا کمتر از 10% کل بودجه تعیین شده به حساب می‌آمد. در پرو 168.000 دلار آمریکا صرف مخارج شده بود. در جمهوری اسلونی این مخارج



از سوی شرکت مدیریت دارایی‌ها پرداخت شده بود، در آفریقایی جنوبی این برنامه‌ها از سوی انجمن‌های صنعت پرداخت شده بود. همان‌گونه که ملاحظه شد در بسیاری از کشورهای عضو، برخی نهادها تامین مالی چنین برنامه‌هایی را به عهده دارند.

21 نفر از 27 نفر یعنی حدود 78% از قانون‌گذاران دارای برنامه‌های آموزش سرمایه‌گذاران، در مشارکت با سازمان‌های خود قانونگذار یا انجمن‌های صنعتی بودند. این امر اهمیت همکاری با انجمن‌های صنعتی و بخش خصوصی را نشان می‌دهد.

برخی از اعضای کمیته بازارهای نوظهور (EMC) وجود چنین انجمن‌های سرمایه‌گذاران را برای ارتقای درک عموم از حقوق و وظایف خود مفید می‌دانستند. برخی نیز مبالغی را برای کمک به چنین انجمن‌هایی اهدا می‌کردند. اما این که آیا قانون‌گذاران در تشکیل انجمن‌های سرمایه‌گذاران باید نقشی فعال ایفا نمایند یا خیر، موضوعی است که به نظر می‌رسد از سوی کمیته IOSCO باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

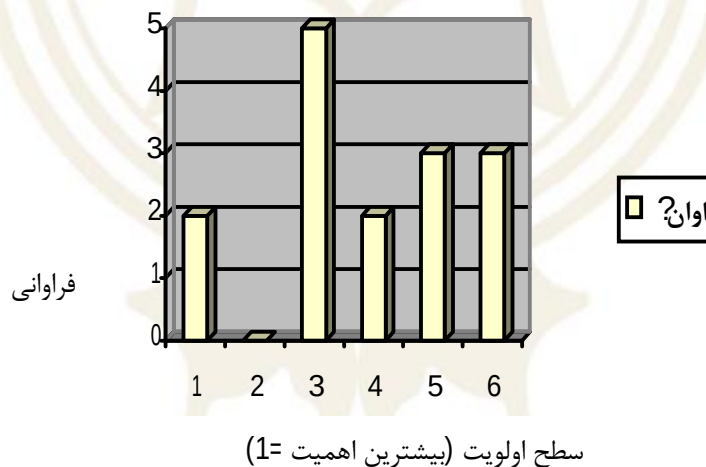
یکی از مهم‌ترین دلایل مطرح شده پیرامون لزوم برپایی چنین برنامه‌هایی، حمایت از سهامداران اقلیت عنوان می‌شود. در بسیاری از بازارهای در حال توسعه، سهامداران اقلیت سهم قابل توجهی از بازار را به خود اختصاص می‌دهند. برای مثال در مراکش 23/5 درصد و در چین تایپه این نسبت به 70 درصد می‌رسد. علیرغم احساس نیاز و درک اهمیت تدوین برنامه‌های آموزشی در بین اکثریت کشورهای عضو کمیته نمی‌توان روش مشخص و استاندارد برای آموزش سرمایه‌گذاران در نظر گرفت. سطح دانش و سواد مالی بین سرمایه‌گذاران حاضر در بورس‌های مختلف و حتی در یک بورس واحد یکسان نیست. لذا باید در طراحی چنین برنامه‌هایی در ابتدا اولویت‌های آن‌ها شناسایی و برنامه‌های لازم برای پوشش نیازهای موجود طراحی گردد.



پس از بیان اهمیت، دلایل و منابع تامین مالی برپایی برنامه آموزش سرمایه‌گذاران، مهم‌ترین جنبه‌های آموزشی که باید در چنین برنامه‌هایی گنجانده شود پرسش دیگری است که از اعضای شرکت کننده سوال شد. جنبه‌های مهم مورد نظر به شرح زیر بیان شد:

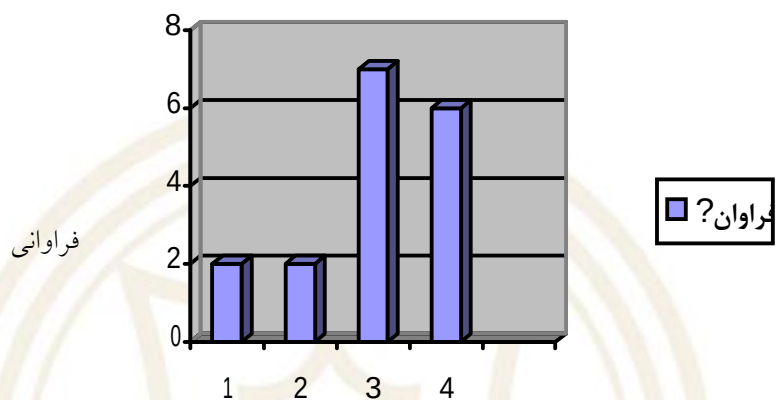
- افشای ریز برنامه‌های طراحی شده و حق الزحمه‌ها
 - توسعه درک از مندرجات برنامه‌های طراحی شده
 - توسعه درک از ریسک‌های مربوط
 - حفاظت در مقابل تقلب و پیشنهادات غیر قانونی
 - کمک به افراد در تعیین استراتژی‌های سرمایه‌گذاری خود
- نمودارهای شماره 3 الی 7، دیاگرام پاسخ‌های دریافتی را نشان می‌دهند.

نمودار شماره 3- افشای ریز برنامه‌های طراحی شده و حق الزحمه‌ها



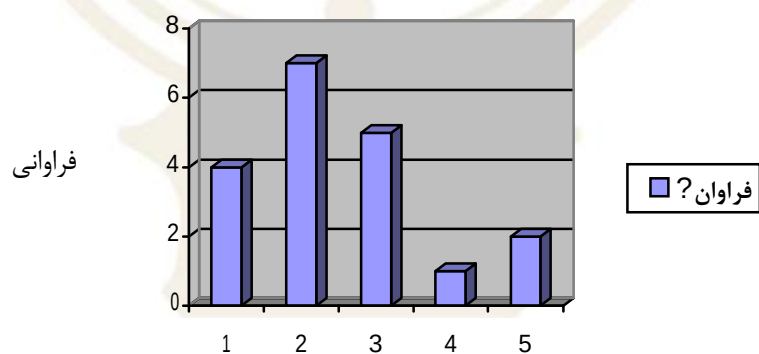


نمودار شماره 4- توسعه درک از مندرجات برنامه‌ها



سطح اولویت (بیشترین اهمیت = 1)

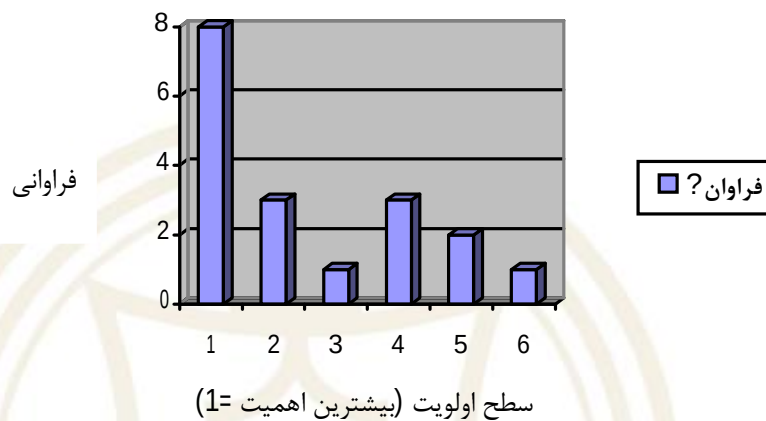
نمودار شماره 5- درک از ریسک



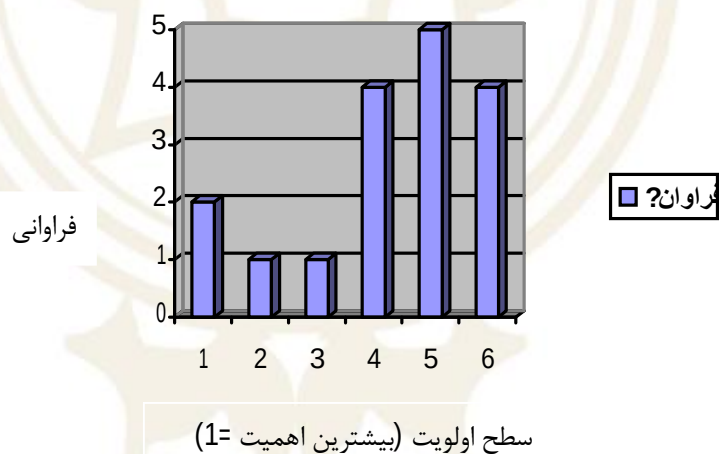
سطح اولویت (بیشترین اهمیت = 1)



نمودار شماره 6- حفاظت در مقابل تقلب



نمودار شماره 7- کمک به تعیین استراتژیهای فردی



همان گونه که در نمودارهای فوق می توان دید، کمک به سرمایه گذاران در درک ریسک ها و حفاظت از آن ها در مقابل تقلب و پیشنهادات غیر قانونی، از مهمترین اهداف در رابطه با طراحی برنامه های آموزش سرمایه گذاران محسوب می شود. درک بهتر از مندرجات برنامه ها در اولویت سوم



قرار دارد. کمک به سرمایه‌گذاران در تعیین استراتژی‌های سرمایه‌گذاری‌هایشان و نیز افشای ریز برنامه‌ها و حق‌الزحمه‌ها در اولویت‌های بعدی قرار دارد.

در برنامه‌های آموزش سرمایه‌گذاران می‌توان مانند هر برنامه آموزش دیگری از تکنیک‌ها و ابزار آموزشی مناسب نظیر موارد زیر استفاده نمود:

- 1- بروشورها و متن مقالات
- 2- سایت‌های شبکه
- 3- دسترسی به مراکز مشاوره
- 4- ویدئوهای آموزشی
- 5- استفاده از فرم‌های شکایت استاندارد
- 6- فراخوان جهت تشکیل برنامه‌های آموزش مناسب
- 7- فراخوان برنامه‌های آموزشی با استفاده از جراید و استفاده از جراید در امر آموزش
- 8- سمینارها، همایشهای شهری و بازدید از دانشگاه‌ها
- 9- افته‌های اجرایی
- 10- رادیو و تلویزیون.

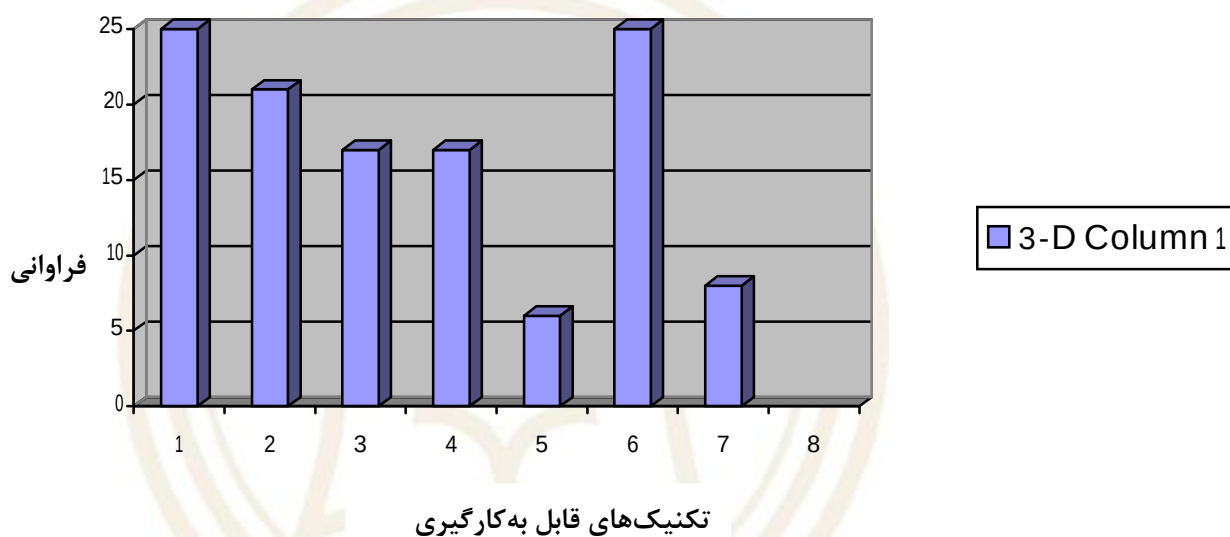
از بین تکنیک‌های بیان شده، دو تکنیک توزیع بروشور و متن مقالات، همایش‌های شهری و بازدید از دانشگاه‌ها، از سوی اعضا بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. 25 از 27 عضو به این موارد اشاره کردند. 21 عضو یعنی حدود 78% بیان کردند که در حال حاضر توسعه سایت‌های شبکه بسیار رایج شده است.

فراخوان برنامه آموزشی با استفاده از رادیو و تلویزیون نسبت به بقیه کاربرد کمتری داشت. 17 عضو یعنی 63% و 12 عضو یعنی 44% به ترتیب تکنیک‌هایی نظیر خطوط تلفن، مراکز مشاوره، تهیه ویدئوهای آموزشی، استفاده از جراید در امر آموزش و تهیه افته‌های اجرایی برای حدود کمتر از یک



سوم از اعضا به کارگرفته شد. تنها 6 عضو یعنی حدود 22% از اعضا از فرم‌های شکایت استاندارد استفاده می‌کنند.

نمودار شماره 8- تکنیک‌های قابل بکارگیری در برنامه‌ها



در پرسشی از اعضای شرکت‌کننده در نظر سنجی سوال شد که آیا در مورد موضوعات زیر تحقیقی انجام داده‌اند یا خیر؟

کفایت استانداردهای موجود پیرامون افشا و این که کدام نوع افشا به صورت مؤثر به سرمایه‌گذاران در تصمیم‌گیری‌شان کمک می‌کند

- سطح تجربه و آگاهی‌های مالی بین سرمایه‌گذاران اقلیت در قضاوت‌هایشان



- انتظارات سرمایه‌گذاران و نگرانی‌های آن‌ها در مواردی مانند ماندن جداول پرداخت مالیاتی، تغییرات ثابت در سیاست‌های اقتصادی دولت، ترجیحات و تمایلات قوی به اوراق قرضه دولتی و غیره.

7 نفر از پاسخ‌دهندگان، پیرامون استانداردهای افشا تحقیق کرده بودند. سطح تجربه و سواد مالی سرمایه‌گذاران اقلیت نیز از سوی 7 عضو مورد مطالعه قرار گرفته بود. 4 نفر از پاسخ‌دهندگان نیز پیرامون انتظارات سرمایه‌گذاران، نگرانی‌های آن‌ها و موانع موجود تحقیق کرده بودند. در تایلند تحقیقی میدانی با تمرکز بر گروه‌هایی جهت ارزیابی نگرش سرمایه‌گذاران، تجربه و فاکتورهای مؤثر بر تصمیمات سرمایه‌گذاری، منابع اطلاعاتی سرمایه‌گذاران و سایر موضوعات مرتبط صورت گرفته بود.

اردن نیز در تحقیقی پیرامون عوامل مهم برای جذب و نگهداشت سرمایه‌گذاری در بورس اردن پژوهشی صورت داد. توسعه بازار، دلمشغولی اصلی بسیاری از قانونگذاران عضو کمیته بازارهای نوظهور (EMC) بود. با رشد سواد مالی و سرمایه‌گذاری در بین سرمایه‌گذاران، گزارش کمیته فنی نشان داد که یک برنامه آموزشی مناسب و هماهنگ برای همه وجود ندارد زیرا سطح تجربه و سواد مالی سرمایه‌گذاران خیلی متفاوت است. با این حال برای افراد فعال در بازارهای اوراق بهادار یک سطح حداقلی از دانش لازم است. انجام تحقیقی در سطوح سواد مالی و تجربه مختلف سرمایه‌گذاران می‌تواند به اعضای EMC در طراحی یک برنامه آموزشی مؤثر برای سرمایه‌گذاران کمک نماید.

لزوم حفظ و توسعه برنامه‌های آموزش سرمایه‌گذاران موجود، از اعضا مورد پرسش قرار گرفتند. 23 نفر از 27 نفر یعنی حدود 85% از پاسخ‌دهندگان برای افزایش برنامه‌های آموزشی، کوشش می‌کنند. 40 نفر بیان کردند که تمایل به حفظ برنامه موجود دارند، حذف برنامه‌های آموزشی نیز از



سوی هیچ یک از پاسخ دهندگان بیان نشد. این اطلاعات رشد سریع اهمیت آموزش سرمایه‌گذاران را نزد اعضای EMC نشان می‌دهد.

نتیجه‌گیری

مطالعه فعلی نشان داد بحث آموزش سرمایه‌گذاران از سوی بسیاری از اعضای قانونگذار EMC مورد توجه زیادی قرار گرفته است. قریب به 50% از اعضا پرسشنامه را تکمیل کرده بودند. آن‌ها بر اهمیت نقش IOSCO به عنوان یک تشکل بین‌المللی برای مبادله اطلاعات و تجربیات تاکید کردند. تمام شرکت‌کنندگان در این مطالعه تاکید کردند که آموزش سرمایه‌گذاران موضوعی است که نیاز به کار بیشتری از سوی IOSCO دارد.

شرکت‌کنندگان در این مطالعه بیان کردند که تمایل دارند بیش از 15 - 10 درصد از منابع خود را صرف آموزش نمایند. اکثریت، برنامه‌هایی عملی برای آموزش سرمایه‌گذاران داشتند و قصد داشتند تلاشهای خود را در این حوزه افزایش دهند. اعضای هم که چنین برنامه‌های عملیاتی نداشتند برای آغاز چنین برنامه‌هایی آماده می‌شوند. این مطالعه نشان داد که تنها چند عضو از اعضا برنامه‌های آموزشی سرمایه‌گذاران را از جنبه اثر بخشی آن ارزیابی کردند. اعضای قانونگذار بازارهای توسعه یافته به این امر توجه دارند که دانش و تجربه قابل درک که می‌تواند برای دیگران مفید باشد، باید گردآوری شود. بسیاری از قانونگذاران EMC به ارتقای سطح سواد مالی و سرمایه‌گذاری بین سرمایه‌گذاران داخلی و سرعت بخشیدن به توسعه و رشد بازار اهمیت می‌دهند. در اقتصادهای بازارهای در حال توسعه، مزایای بالقوه آموزش سرمایه‌گذاران قابل توجه است. در این بازارها انتظار نرخ‌های رشد بالاتر وجود دارد. در بازارهای توسعه یافته درصد بالایی از عموم با محصولات سرمایه‌گذاری آشنا هستند، ریسک را می‌شناسند، از آموزش‌های بالاتری برخوردار بوده‌اند و به اخبار اقتصادی تخصصی‌تری دسترسی دارند. در این بازارها رقابت بین فعالان و آگاهان بازار شدیدتر



است و همین امر سبب می‌شود حجم زیادی مطالب مفید که جنبه آموزشی دارند، تهیه شود. اما در کشورهای در حال توسعه دانش پایه در حوزه سرمایه‌گذاری و ابزارهای مناسب آن کم است. توصیه‌های اخیر در حوزه ارتباطات خصوصا اینترنت، ابزارهایی را برای توسعه کوشش‌های آموزشی سرمایه‌گذاران برای اعضای قانونگذار EMC فراهم می‌کند. بسیاری از پاسخ‌دهندگان بیان می‌کردند که سایت‌های اینترنتی مقرون به صرفه‌ترین راه برای آموزش سرمایه‌گذاران و اعلان عمومی برنامه‌های آموزشی است. با این حال نتایج تحقیق نشان داد که اعضای EMC از اینترنت به‌طور کامل استفاده نمی‌کنند. در بازارهای در حال توسعه، اینترنت به همان گستردگی که در بازارهای توسعه یافته وجود دارد، رشد نکرده است.

هر چند کمیته فنی روش واحدی را برای آموزش سرمایه‌گذاران ارائه می‌دهد ولی این روش برای بازارهای در حال توسعه که ویژگیهای عمومی مشترک دارند، همواره کافی نیست. در کشورهای در حال توسعه بخش بزرگی از سپرده‌گذاران تمایل به سرمایه‌گذاری در بازارهای بورس ندارند و عموما تمایل دارند در بازارهای غیر مالی نظیر مسکن و مستغلات، ارز، طلا و ... سرمایه‌گذاری کنند. این امر باید برای مبدعان برنامه‌های آموزشی سرمایه‌گذاران مورد نظر قرار گیرد و آن‌ها را در تدوین برنامه‌های مناسب آموزشی مورد نظر قرار دهند. اگر بتوان پس اندازهای آن‌ها را به کانال امن و مؤثر بازارهای اوراق بهادار هدایت کرد، آن‌ها نیز می‌توانند در توسعه اقتصادی پایدار و بلندمدت مشارکت نمایند.

لزوم برپایی برنامه‌های آموزش سرمایه‌گذاری در ایران

یکی از مشکلات و کمبودهای جدی در بازار سرمایه ایران نبود تحلیل است و این امر از نبود دانش لازم برای تحلیل ناشی می‌شود.

عدم وجود تحلیل‌ها باعث می‌شود سرمایه‌گذاران در خرید و فروش‌های خود و تصمیمات سرمایه‌گذاریشان با تجزیه و تحلیل درست اقدام نکنند بلکه از روی دست هم نگاه می‌کنند و از



یکدیگر تبعیت نمایند، در نتیجه این خطر وجود دارد که بتوان آن‌ها را به سادگی و به راحتی به سمت و سوی دلخواه هدایت کرد. وجود چنین سرمایه‌گذارانی است که به ایجاد بحرآن‌های مالی در بازار کمک می‌کند و سبب تشکیل صف خرید و فروش‌های غیر منطقی در مقاطعی از زمان می‌شود. اثر روانی اشاره به این موضوع دارد که برخی سرمایه‌گذاران که خود تحلیلی ندارند تحت تاثیر جو بازار قرار می‌گیرند و بادیدن علائمی از بازار و یا به تبعیت از برخی فعالان بازار اقدام به تصمیمات غیر منطقی سرمایه‌گذاری می‌گیرند. این امر در بعضی موارد صف‌های غیر منطقی خرید و فروش را پدید می‌آورد و موجب بحرآن‌هایی در بازار می‌شود و یا نوسانات بازار را تشدید می‌کند. این مسئله ممکن است زیآن‌هایی را به بازار و نیز به آن سرمایه‌گذاران تحمیل نماید. در نتیجه آموزش سرمایه‌گذاران و ارتقای سطح سواد مالی آن‌ها می‌تواند به تخصیص‌تر شدن نهادهای بازار و کاراتر شدن بازار کمک شایانی نماید.

از سوی دیگر عدم وجود دانش کافی بین سرمایه‌گذاران و نبود آموزش‌های لازم و کافی برای آن‌ها سبب می‌شود تا از حقوق خود غافل باشند و حقوق خود را به درستی نشناسند. آموزش مناسب باعث می‌شود سرمایه‌گذاران با آگاهی از حقوق و وظایف خود، با تشکیل نهادها و کانونهای سرمایه‌گذاری و حضور فعال در آن‌ها به صورت مؤثر در تدوین قوانین و مقررات در این حوزه نظارت کنند. در نتیجه سازمان بورس اوراق بهادار در تدوین قوانین و مقررات، منافع سهامداران جزء و اقلیت را بیش از پیش در نظر می‌گیرد. اخیراً سازمان بورس اوراق بهادار به حفظ حقوق سهامداران و سرمایه‌گذاران در ماده 2 قانون اوراق بهادار اشاره کرده است.

همان‌گونه که تحقیقات انجام شده نیز نشان می‌دهد الزام قانونی یکی از حربه‌های مؤثر در اجرای برنامه‌های آموزشی سرمایه‌گذاران به حساب می‌آید. ارتقای سطح دانش سرمایه‌گذاران اقلیت، قانونگذاران را به سمت تدوین قوانینی مؤثر برای حفظ منافع اقلیت کمک می‌کند.



ارتقای سطح سواد مالی سرمایه‌گذاران موجب تشویق آن‌ها به سرمایه‌گذاری و جذب نقدینگی داخلی می‌شود. سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار به عنوان یکی از مؤثرترین و بهترین اشکال سرمایه‌گذاری محسوب می‌شود که به رونق و شکوفایی اقتصاد منجر خواهد شد. با توجه به حجم بالای نقدینگی در جامعه طی سال‌های اخیر که به تبع آن نرخ تورم افزایش شدیدی یافته است، اهمیت مسئله جذب نقدینگی داخلی دو چندان می‌شود.

در راه اندازی و برپایی چنین برنامه‌هایی علاوه بر نهادهای مرتبط مانند سازمان و شرکت بورس اوراق بهادار، نهادهای دیگری مانند شرکت‌های سرمایه‌گذاری، کانون‌های سرمایه‌گذاران و سایر نهادهای حرفه‌ای می‌توانند نقش مهمی ایفا نمایند. به علاوه مراکز آموزشی مانند دانشگاه‌ها نیز می‌توانند در این امر پیشقدم شوند و آموزش‌های مناسب را به مخاطبان ارائه نمایند.

آموزش سرمایه‌گذاران ایران، اهداف و کارکردها

خلاصه سخنرانی در سمینار آموزش سرمایه‌گذاران – شیراز 87

حامد سلطانی نژاد



محورهای بحث:

اهمیت آموزش سرمایه‌گذاران

برنامه‌های آموزش (وضعیت موجود - وضعیت مطلوب)

در بخش اول بحث به ضرورت و اهمیت آموزش سرمایه‌گذاران می‌پردازیم و سپس با توجه به وضعیت موجود برنامه‌های آموزش سرمایه‌گذاران که توسط نهادهای مختلف متولی و خصوصاً تالارهای منطقه‌ای بورس در حال اجرا می‌باشد الگوهای موفق و متداول آموزش در کشورهای مختلف راه‌کارهای رسیدن به وضعیت مطلوب مورد بحث قرار خواهد گرفت.

ضرورت برخورداری از سرمایه‌گذاران حرفه‌ای و آموزش از جنبه‌های زیر قابل بررسی می‌باشد.

الف - الزامات عصر اطلاعات

پایان عصر کشاورزی و عصر صنعتی و ورود به عصر اطلاعات، رویکرد جدیدی را فرا روی بشر قرار داده است. در عصر اطلاعات بر خلاف دو عصر قبل بیش از آنکه سخت افزار منبع ایجاد ثروت انگاشته شود، نرم‌افزار و اطلاعات است که ثروت و منبع ایجاد آن محسوب می‌گردد. کارایی سرمایه‌گذاری در دارایی‌های مالی و تولید ثروت از این طریق نیز به گونه‌ای مضاعف نیازمند اطلاعات به موقع و صحیح و در دسترس است که عصر اطلاعات بسترسازی لازم برای تحقق آن را فراهم نموده است.

مفاهیمی چون دهکده جهانی و اقتصاد دانایی - محور نیز در بستر عصر اطلاعات تعریف شده اند. دنی کوا استاد اقتصاد، اقتصاد مبتنی بر دانایی را «اقتصاد بدون وزن» می‌داند زیرا بر خلاف گذشته که شاخص رشد اقتصادی را برخورداری از ماشین آلات و تجهیزات و صنایع سنگین و مادر



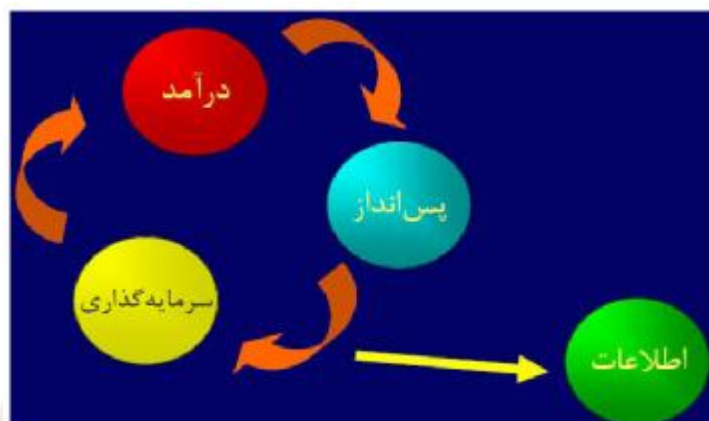
می‌دانستند. در عصر جدید رشد اقتصادی بر اساس ارزش افزوده ماحصل از دانش و اطلاعات تعریف می‌شود. بنابراین در عصر اطلاعات رشد اقتصادی در سایه دانش افراد جامعه فعال در بخش‌های مختلف اقتصادی تبلور می‌یابد و اهمیت وجود دانش در حیطه سرمایه‌گذاری در بورس به عنوان دماسنج اقتصاد دو چندان می‌باشد.

ب - رابطه ثابت شده میان توسعه خدمات مالی و رشد اقتصادی

تحقیقات دانشمندان در خصوص کارایی اقتصادی بانک محور و بازار محور منتج به نتایج مختلفی شده است گروهی معتقدند اقتصادهای بازار محور بهتر عمل می‌کنند و کارایی بهتری دارند و گروهی نیز اقتصاد مبتنی بر محور بازار سرمایه را موفق می‌دانند. مطالعات اخیر بر خی از دانشمندان نشان می‌دهد که صرفنظر از بانک پایه یا بازار پایه بودن اقتصاد آنچه موجب ایجاد توسعه اقتصادی می‌شود کافی بودن عرضه خدمات مالی در جامعه است که از مهمترین این خدمات ارائه خدمات آموزشی و اطلاع رسانی به جامعه می‌باشد.

ج - کارا شدن چرخه در آمد، پس انداز، سرمایه‌گذار

کارایی چرخه در آمد، پس انداز و سرمایه‌گذاری در یک جامعه مرهون اطلاع داشتن از شیوه‌های تولید ثروت از راه سرمایه‌گذاری کردن پس انداز است اگر اطلاعات صحیح در خصوص گزینه‌های مختلف سرمایه‌گذاری با توجه به درجه ریسک این گزینه‌ها در اختیار عموم و پس انداز کنندگان نهادی قرار نگیرد پس انداز نتیجه‌ای نخواهد داشت.



و- کارا شدن بازار

اولین و اساسی ترین شرط کارایی بازار در نظریه بازار کار دسترسی سریع و با حداقل هزینه فعالان بازار به اطلاعات صحیح می باشد. در این بازار قیمت های منعکس کننده کلیه تحولات صورت گرفته است و تعدیل قیمت ها به واسطه دسترسی همکاران به اطلاعات نیز به سرعت صورت می گیرد. حرکت به سمت بازار کار نیازمند استفاده کنندگان و تحلیلگران اطلاعات در بازار می باشد.

ه- از بین رفتن عدم تقارن اطلاعاتی

وجود عدم تقارن اطلاعاتی در جامعه موجب توزیع نا برابر دسترسی به اطلاعات جهت تولید ثروت می شود. در بازار سرمایه نیز عدم تقارن اطلاعاتی موجب ایجاد تفاوت شدید بین ارزش ذاتی و ارزش بازاری دارایی مالی شده و چه بسا باعث ایجاد حباب قیمتی و تبعات ناشی از آن شود. وجود سرمایه گذاران مطلع و تحلیلگر در بازار سرمایه موجب تاثیر ایشان بر عرضه و تقاضای بازار شده و تا حد زیادی عدم تقارن اطلاعاتی را از بین خواهند برد.



ط - وجود پتانسیل‌های سرمایه‌گذاری

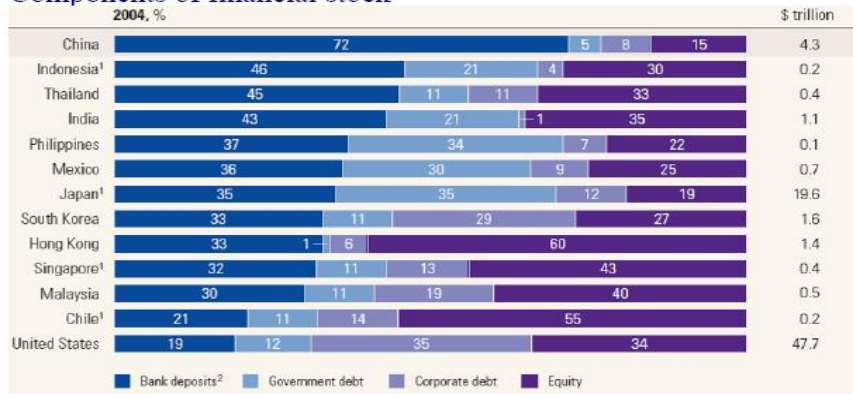
وجود افراد با در آمد مازاد بر نیاز در جامعه پتانسیل بالقوه‌ای را جهت سرمایه‌گذاری بهینه منابع مازاد یا تخصیص غیر بهینه آن و ایجاد تورم وجود می‌آورد، کنترل نقدینگی حاصل از این منبع و جلوگیری از سوق آن به خرید دارایی‌های غیر منقول یا خارج شده آن از کشور یکی از دغدغه‌های اساسی کشورهاست.

حفظ و نگهداری این سرمایه‌گذارن بالقوه و کانالیزه کردن منابع آنان در داری‌های مالی موجب جلوگیری از خروج سرمایه‌ها از کشور یا ایجاد بیماری هلندی ناشی از بورس بازی در دارایی‌های غیرمنقول می‌گردد.

ی - لزوم افزایش سهم بازار سرمایه از بخش مالی با توجه به وضعیت سایر کشورها

نگاهی به نمودار ذیل نشان می‌دهد که در کشورهای توسعه یافته و حتی کشورهای تازه توسعه یافته سهم بازار سرمایه از بخش مالی در تشکیل سرمایه تا 70٪ از کل بخش مالی را تشکیل می‌دهد که این ترکیب بخش مالی مرهون سرمایه‌گذاران حقیقی و نهادی فعال در بازار سرمایه ایشان می‌باشد.

Components of financial stock



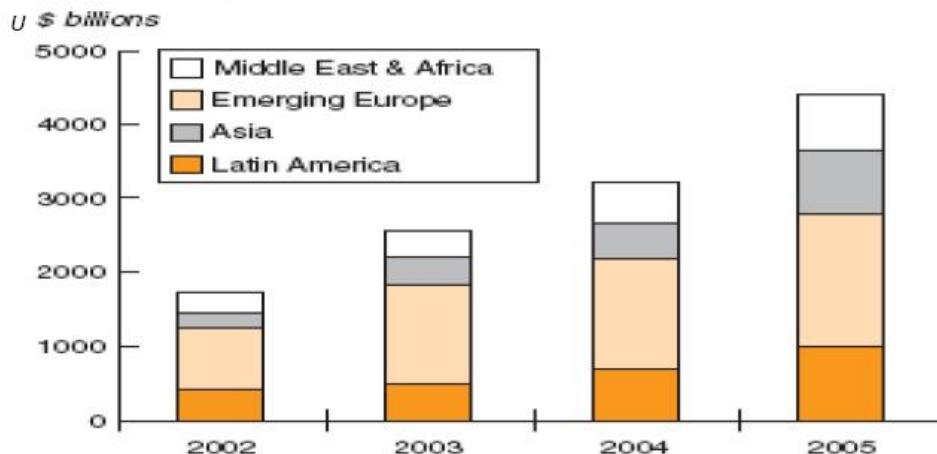


س - عزم بازارهای توسعه نیافته برای افزایش سرمایه‌گذاران

ارزش بازار سرمایه معمولاً در اثر افزایش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و افزایش استقبال از بازار سرمایه برای انتقال وجوه میان دارندگان مازاد نقدینگی و فاقدین نقدینگی، افزایش می‌یابد که این مسئله هم در جانب عرضه سرمایه و هم در جانب تقاضای آن نیازمند وجود سرمایه‌گذاران و سرمایه‌پذیران آموزش دیده و مطلع از مزایای انتقال نقدینگی از طریق بازار نسبت به سایر بازارها می‌باشد.

همان‌طور که در شکل مشاهده می‌شود بسیاری از کشورها در حال توسعه و بازارهای سرمایه نوظهور رشد شتابانی را در میزان ارزش بازار سرمایه تجربه می‌کنند که بخش عمده‌ای از این رشد در اثر ورود سرمایه‌گذاران جدید می‌باشد.

Global market capitalization



Sources: World Federation of Exchanges and World Bank staff calculations.



از سوی دیگر، رشد روزافزون بازارهای مالی ما را ناگزیر از داشتن سرمایه‌گذاران آموزش دیده می‌نماید.

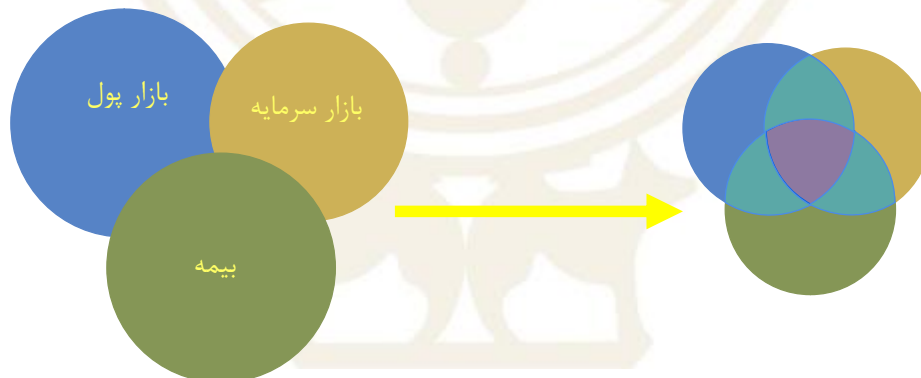
تأثیر جهانی سازی بر رشد بازار

رشد بازارهای مالی دنیا موجب تقاضای سرمایه‌گذاری از بازارهای خارج از کشور می‌شود.

آزاد سازی مالی و اقتصادی با توجه به سیاستهای کلی اصل 44

دامنه انتخاب سرمایه‌گذاران در داخل کشور را وسیع‌تر می‌سازد.

گسترش روزافزون ابزارهای مالی بین رشته‌ای و تک محصولی ماندن بازار سرمایه ایران نیز اهمیت آموزش سرمایه‌گذاران را بیش از پیش ضروری می‌نماید، چرا که عدم وجود تقاضای محصولات متنوع بین رشته‌ای به تناسب درجه ریسک‌پذیری و ریسک‌گریزی سرمایه‌گذاران، باعث عدم رغبت عموم به سرمایه‌گذاری در این بازار می‌شود.





برنامه‌های آموزشی سرمایه‌گذاران اکنون در دو بخش آموزش مقدماتی (مردم عادی) آموزش تخصصی (دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و...) قابل تقسیم می‌باشد.

آموزش مقدماتی (در قالب جزوه و CD) شامل موارد زیر است:

- مزایای بورس اوراق بهادار
- بازارهای مالی
- واسطه‌های مالی
- فرآیند سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار
- فرآیند دریافت و اجرای سفارش
- تعیین کد معاملاتی برای مشتریان
- اجرای سفارش مشتریان
- هزینه انجام معاملات
- چگونه در بازار اوراق بهادار سرمایه‌گذاری کنیم؟
- تجزیه و تحلیل صورتهای مالی
- ترازنامه
- سود و زیان
- صورت جریان‌های نقدی
- تجزیه و تحلیل نسبتهای مالی
- انواع نسبتهای مالی
- عوامل مؤثر بر قیمت سهام
- رویکردهای نگرشی به بازار سهام و تجزیه و تحلیل آن



آموزش تخصصی نیز به تناسب نیاز و درخواست نهادهای آموزشی و اقتصادی صورت می‌گیرد.

که شامل موارد زیر است:

- دوره آموزشی ابزارهای مالی
- سیاست‌های کلی اصل 44، سهام عدالت و بورس
- ابزارهای مالی اسلامی

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته به نظر می‌رسد آنچه موجب شده برنامه‌های آموزشی موجود کارایی مورد انتظار را نداشته باشد عدم اقبال عموم به شرکت در این دوره‌هاست که این مساله ناشی از عدم احساس نیاز ایشان به دارایی مالی متأثر از عدم وجود سواد مالی در ایشان است. بنابراین میتوان گفت سواد مالی (Financial Literacy) حلقه مفقوده آموزش است و کارایی شیوه‌های آموزشی نیازمند فرهنگ‌سازی و ایجاد انگیزه جهت توجه مردم به سرمایه‌گذاری و نتیجتاً احساس نیاز به آموزش در زمینه بورس است.

ایجاد سواد مالی نیز در گرو فرهنگ‌سازی است که ذیلاً روش‌های فرهنگ‌سازی و ایجاد سواد مالی بر اساس تجربه سایر کشورها مورد بحث قرار می‌گیرد.

روش‌های فرهنگ‌سازی

- 1- تصحیح نگرش جامعه نسبت به بورس (تصحیح نگرش قماربازی یا سفته بازی)
 - 2- اشاعه فرهنگ ریسک‌پذیری
- عدم ترویج بیش از حد ضمانت سرمایه‌گذاری توسط نهادها و..... و ترویج استفاده از ابزارهای

پوششی

- 3- ایجاد نگرش ارزشمند بودن اطلاعات



که موارد فوق‌الذکر باعث قانع شدن جامعه نسبت به پرداخت جهت دریافت اطلاعات پردازش شده، گردیده و نتیجتاً تشکیل شرکت‌های مشاوره‌ای و تحلیلگر توجیه‌پذیر می‌گردد. (توجیه‌پذیر شدن نهاد سازی در این حوزه)

مثل NASD' S Investor Education Foundation

4- الگو برداری از نظریه Big Push اقتصاد در اشاعه فرهنگ سرمایه‌گذاری (با توجه به ابلاغیه سیاستهای کلی اصل 44) شامل:

- تولید برنامه‌های مختلف تلویزیونی برای یک دوره زمانی مشخص.
- ایجاد سایتهای مختلف آموزشی و ارسال Email به کاربران ایرانی.
- برگزاری نمایشگاه بورس در کنار نمایشگاه کتاب و ...
- ایجاد انگیزش جهت مشارکت نهادهای عمومی از قبیل شوراهای شهر و محله
- تجهیز کتابخانه‌ها به منابع آموزشی مرتبط
- راه اندازی جشنواره‌های سرمایه‌گذاری با حضور چهره‌های مطرح و الگوساز ورزشی، سینمایی، فرهنگی
- استفاده از شبکه‌های اطلاع رسانی موجود نظیر تلفن همراه که در اختیار اکثر قشر جوان جامعه است.

5- برنامه آموزش مستمر (ongoing) پس از Big Push

6- بهره‌گیری از الگوهای آموزشی متداول در سایر کشورها شامل:

- اعطای سهام به نوزادان تازه متولد (انگلیس)
- آموزش اقشار فرهنگی و معلمان
- ایجاد تمایز بین آموزش (Education)، اطلاعات (Information) و تبلیغات تجاری (Business advertisement)



- شناسایی و طبقه‌بندی جامعه هدف (توجه به ترکیب جمعیت و متوسط سن افراد جامعه)
- تمرکز آموزش بر Pension Fund یا ابزارهای مالی پرریسک
- استفاده از بازیها، نرم‌افزارها و سایت‌های شبیه‌ساز
- تجربه بورس سنگاپور (Stock Whiz Game)



StockWhiz On-Line Trading Challenge



- 9,409 actual participants; target 5,000

Participants Profile

- 43% aged 21 - 30 years
- 76% males
- 32% do not trade
- For those who trade, 75% trade via Internet

- 2,308,652,330 shares traded in total
- \$1,017,239,214.75 worth of shares traded in total
- Over 28 million shares (\$12.7 mil) traded daily
- 55,907 trades throughout the period
- 698 trades; 1,625 log-ins per day

- تعامل با سرمایه‌گذاران از طریق سایت (چت) و تلویزیون اختصاصی

(CBOE) و (CBOE TV)

Online Virtual Trading

سوال و جواب با بینندگان و شنوندگان هر روز به مدت 20 دقیقه



CBOE.com The Definitive Source for Options Information



"Best of the Web"
Forbes.com
2002, 2003, 2004, 2005



"Top Investment Website"
AAII Journal
2003, 2004, 2005

CBOE on the Web...www.CBOE.com

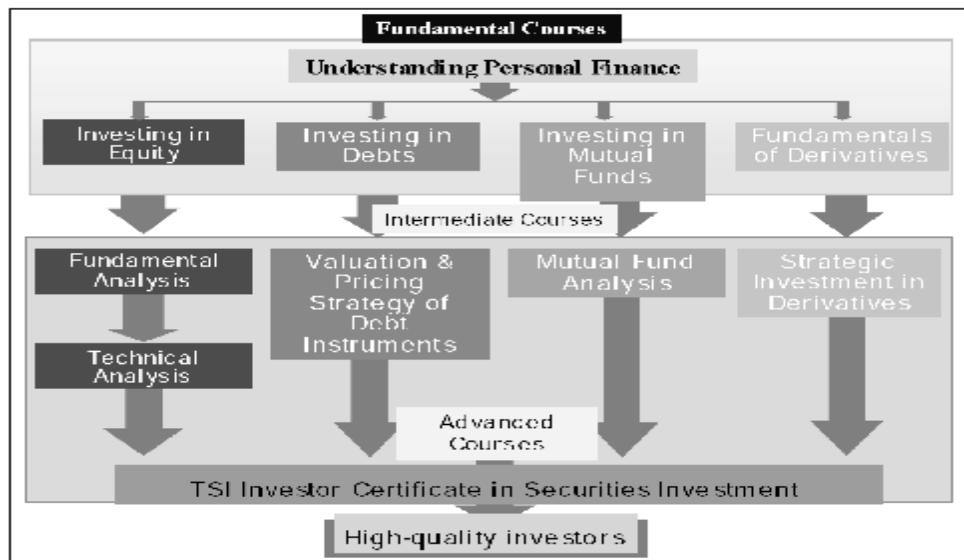
- Current edition launched October 2004
- Third most active financial exchange website in U.S.
- More than 2 million unique visits each month
- 150,000 registered users of MyCBOE
- Approximately 85% retail investors
- Three international versions: Traditional and Simplified Chinese and Spanish
- The #1 choice for online options education of the top brokerage firms
- Revenue-positive



- ایجاد Call Center و ایجاد مراکز آموزشی در مراکز تفریحی جوانان (سنگاپور)
- استفاده از استانداردهای جهانی برای گزارشگری (بورس شانگهای)
- استفاده از زبان XBRL (Extensible Business Report Language)
- استثنائات یک گزارش را به صورت پررنگ نشان می‌دهد.
- استفاده از آن در سال 2000 به سفارش SEC توسط مایکروسافت جهت استفاده در سیستم EDGAR
- آموزش گام به گام از طریق رسانه‌ها (هند)
- 70% از جمعیت در روستاها زندگی می‌کنند.
- 3% سهامدار دارد.
- 4% درآمد خانوارها به سمت بورس می‌رود.
- از سال 1998 به بعد به طور متوسط 100 تا 125 سمینار رایگان درخصوص ابزارهای مالی برگزار شده است.



- انتشار کتابهای Personal Finance با همکاری آموزش و پرورش (تایلند و ژوهانسبورگ)



نتیجه‌گیری

با توجه به مطالب پیش گفته به نظر می‌رسد آموزش کارا و اساسی نیازمند سه فاکتور اساسی و

مهم زیر باشد.

قوانین و مقررات مناسب و تسهیلگر

- قابل فهم برای سرمایه‌گذاران
- حافظ منافع سرمایه‌گذاران

تکنولوژی

وجود شبکه‌های اطلاع رسانی
عمومی قوی و ضریب نفوذ اینترنت

آموزش

- طبقه‌بندی شده و فراگیر

